

Biblioteca Publică „Mihail Sadoveanu” Soroca

„Soroceni de dincolo de Soroca”

Gheorghe Grigurcu

Biobibliografie

*"Din aceeași substanță sunt poezia
și reflecția despre poezie
cum din aceeași substanță sunt
viața și moartea."*

(Gheorghe Grigurcu)

2011

Cuprins:

Gheorghe Grigurcu	1
<i>Gheorghe Grigurcu</i>	3
<i>Opere</i>	10
<i>Gheorghe Grigurcu. Criticul ca și poetul</i>	13
<i>Interviu:</i>	15
<i>Interviurile României literare cu Gheorghe Grigurcu de Simona Vasilache</i>	15
<i>Dialog cu Gheorghe Grigurcu</i>	22
<i>Referințe critice despre G. Grigurcu:</i>	27
<i>Dedicății:</i>	30
<i>Poezii</i>	31
<i>Poeme</i>	34
<i>Aforisme</i>	36
<i>Transcendenta neîmplinirii</i>	36
<i>Banalitatea pe care te îmbarci</i>	37
<i>Ironie pură ca roua</i>	40
<i>Diletantismul bucuriei</i>	43
<i>Citat:</i>	45

Gheorghe Grigurcu

„Îmi permit a mă socoti în primul rând poet”

G. Grigurcu

Grigurcu, Gheorghe, poet, critic și istoric literar, eseist.

Născut la 16 aprilie 1936, în Soroca, Basarabia. Fiul lui Valentin Grigurcu, inginer agronom, și al Alexandrei (n. Glogovschi), profesoară. Familia a fost nevoită să se refugieze de două ori: în 1940, din Ardealul de Nord, în 1944, din Basarabia.

Școala primară începută la Soroca (1943) și continuată apoi, în refugiu, la Țirgu Jiu; încheiată în 1950 în comuna Peșteana-Jiu, județul Gorj.

Liceul „Emanoil Gojdu” din Oradea (1950-1954). Un trimestru la Școala de Literatură „M. Eminescu”, de unde este exmatriculat (pentru că l-a vizitat pe Arghezi).

Își continuă studiile (absolvite în 1958) la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj. Ca student, are o relație strânsă cu Lucian Blaga, care-l consideră „ultimul său student”.

După absolvire, câteva luni, secretar al Societății de Științe Istorice și Filologice din Oradea.

Între 1960-1965, profesor la mai multe școli orădene (școli generale și licee).

Între 1965-1974, redactor la revista „Familia”.

Între 1974-1989, „refugiat” la Țirgu Jiu, fără a i se permite să ocupe vreun post sau să se stabilească într-un centru cultural. Doctor în litere al Universității din București, din 1975.

A debutat cu poeme, în 1952, în ziarul „Crișana”; adevăratul debut are loc însă, tot cu poeme, în 1956, în revista „Steaua”. Editorial, în 1968, cu volumul de poeme „Un trandafir învață matematica” (Editura pentru literatură, București).

A colaborat, cu poeme, aforisme și articole de critică literară, la majoritatea revistelor de cultură din țară: „Familia”, „România literară”, „Vatra”, „Convorbiri literare”, „Viața Românească” (după 1990, redactor al revistei, câțiva ani), „Steaua”, „Tribuna”, „Contemporanul - Ideea europeană” (și aici a fost redactor), „Jurnalul literar”, „Calende”, „Ramuri”, „Orizont”, „Euphorion”, „Discobolul”, „Cafeneaua literară”, „Ardealul literar” etc.

După 1990, intensă activitate publicistică, îndeosebi în publicațiile de orientare „național-țărănistă”; a fost director al revistei „Columna” din Țirgu Jiu (șase numere apărute). În prezent, director al revistei „Acolada” din Satu Mare.

Premii obținute: Premiul Uniunii Scriitorilor din 2001, pentru opera „Omnia”, Premiul Asociației Scriitorilor din București și al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, precum și Premiile revistelor „Familia”, „Convorbiri literare”, „Poesis” (de două ori), „Euphorion”, „Mozaic”, „Cuget liber”, „Porto-franco”.

Alte premii: Premiul Național „Tudor Arghezi” (Țirgu Cărbunești), Premiul Municipiului Bistrița, Premiul Serilor de la Brădiceni, Premiul Festivalului Internațional de Poezie „Emia” (Deva), Premiul Asociației Culturale „Duiliu Zamfirescu” (Focșani), Premiul orașului Beclean, Premiul „Virgil Mazilescu” (Corabia), Premiul de Poezie de la Desești (Sighet), Premiul Consiliului județean Gorj, Premiul Festivalului Internațional Antares (Galați), Premiul „Monica Lovinescu și Virgil Ierunca” (Suceava).

Poet în primul rînd (cel puțin cronologic), Grigurcu G. s-a dedicat, ca exeget, exclusiv criticii de poezie și criticii „criticii”. Abia după 1990 a adăugat acestor linii de interes și devoțiune o componentă civică, intervenind tranșant în dezbaterile actualității postcomuniste și întreținînd, pe baza unui moralism acut, un spirit polemic rezolut, cu intervenții bătaioase și radicale în toate punctele dezbaterilor, culturale și nu doar (reevaluarea critică a literaturii, colaboraționismul, rezistența prin cultură, est-etica, lustrația etc.).

Centrul acțiunii sale critice l-a constituit literatura (poezia în primul rînd, critica în al doilea) în mers, G. Grigurcu fiind cel mai harnic, mai atent și mai devotat exeget al poeziei dintre anii 60 pînă azi. Cronicile sau studiile sale presupun – și invocă – întotdeauna un fundal istoric al fenomenului poetic, așezînd cărțile într-o complexă rețea de legături cu precedentele poetice. Cu toate acestea, în istoria ca atare a poeziei G. Grigurcu a coborît doar incidental, deși aceasta e o referință constantă în toată foiletonistica lui. Cel mai profund s-a adîncit în exegeza bacoviană (în Bacovia, un antisentimental, dar și în numeroase reveniri punctuale la poezia bacoviană). Expertiza poeziei bacoviene profesează iluzia unei critici de identificare („ambele glasuri – cel poetic și cel critic, n.n.

– se contopesc”), trăită însă mai degrabă ca devoțiune, cu conștiința acută a limitei („aspirație vană, dar superbă!”).

Teza „antisentimen-talismului” bacovian e verificată la toate nivelele poeziei, „sentimentul” nefiind decît „fardul poeziei lui Bacovia”. „Impasibilitatea absolută” a poetului nu lasă poemele să se sentimentalizeze, iar această „aversiune față de sentimentalism” se vede pînă și în „tehnica versurilor”. Ironia devine, în schimb, „cea mai productivă categorie a lirismului bacovian”. O „panoramă” istorică a poeziei e rezumată în volumul *De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș*. Criteriile selecției au o arbitraritate premeditată (poeti născuți între 1850 și 1935, dar dintre ei doar cei decedați la momentul cărții), dar asta nu împiedică volumul să aspire „a se confunda cu o veritabilă istorie a poeziei noastre”. Studiile incluse sînt fie portrete sintetice (consacrate în special poezilor mai apropiați de contemporaneitate), fie abordări ale unor aspecte parțiale, dar decisive pentru structura sau viziunea poetică (erosul și cosmogonicul la Eminescu, ludicul la Macedonski, festivul la Coșbuc, crepuscularul la Anghel etc.). Fie că e vorba de analize de detaliu, fie că e vorba de interpretări sintetice, G. merge întotdeauna direct la miezul poeziei și la „dinamul” care acționează și alimentează viziunea.

Aceeași priză directă cu inefabilul funcționează și în cronicile propriu-zise dedicate cărților de poezie și adunate într-o suită de volume consistente (*Teritoriu liric*, *Poeți români de azi*, *Existența poeziei*, *Poezie română contemporană* ș.a.). Puse laolaltă, acestea fac, probabil, cea mai completă panoramă a poeziei postbelice de după proletcultism și i-ar fi de tot simplu criticului s-o transfere într-o istorie propriu-zisă a poeziei contemporane. Cu atît mai mult cu cît o parte din materialele critice nu sînt recenzii de carte, ci portrete sintetice, capitole de istorie, monografii concise ce așteaptă doar să fie puse în grilă. Și cu atît mai mult cu cît G. Grigurcu profesează, chiar și în cronici și recenzii, privirea recapitulativă, într-un ritual de început aproape nelipsit. Nu doar articolele mai ample, ci și recenziile imediate au perspectivă istorică, se avîntă în corelații diacronice și sincrone, fiind parcă redactate cu privirea spre isto-

ria literară. Dacă problema acestora nu s-a pus, de vină nu poate fi decît conceptul de critică „fragmentară” cultivat, ilustrat și apărut de G. Grigurcu. Inițial a fost vorba de simple precauții, venite din convingerea „că nu e posibilă o tratare a materiei celei mai vii, neistoricizate” într-o perspectivă de încremenire istorică și,

oricum, „istoria literară” se cuvine „preludată în chip necesar de cronica literară” (Teritoriu liric). Treptat, însă, foiletonismul a devenit nu doar o opțiune, ci și o dogmă antiistorică. De la bun început critica lui G. a fost una foarte personală, atât în judecățile de valoare, cât și în aparatul de detectare a celor mai fine nuanțe și în aventura comprehensivă pe domeniile inefabilului. G. e unul dintre puținii critici care pot urmări poezia în cele mai suave zone ale stărilor și în cele mai diafane linii ale lirismului. Critica lui dă echivalențele raționale ale inefabilului, captînd în concepte nuanțate, adesea metaforice, cele mai subtile variații și mutații din interiorul viziunii. Pe de altă parte, scara sa de valori a fost tot timpul una alternativă, mizînd din capul locului pe poeți ce nu păreau de prim-plan și pronunțîndu-se aspru față de unele vedete lirice (Nichita Stănescu, Marin Sorescu și A. E. Baconsky mai ales și mai constant). Opunînd ierarhiei consensuale propria ierarhie (cu miză pe Mircea Ivănescu, Petre Stoica, Dimov, Dan Laurențiu ș.a.) și considerîndu-se un „disident” al expertizei valorice, el a contribuit decisiv la reșezarea tabloului valoric al poeziei contemporane. Disputele ierarhice au activat fondul polemic al criticii lui G., devenită tot mai tranșantă în exprimarea opțiunilor („critica nu poate fi altceva decît expresia unor opțiuni”) și în promovarea poezilor de pe propria listă. În același timp, a devenit mai metodică și mai imperativă confruntarea actualității poetice cu istoria poeziei (și cu poezia occidentală), principiul „intersecției actualității cu istoria”. Venind și în întîmpinarea unor reproșuri (care vizau absența unei perspective generale), G. Grigurcu sistematizează poezia contemporană în cîteva tipologii (în deschiderea volumului *Poeți români de azi*) sau formule cristalizate sub o dominantă: „lirismul sinteză”, „patosul civic”, „modalitatea clasicizantă” și „trăirea romantică”, „ruralii”, „cetățenii și intelectualizanții”, „ardența senzorială”, „fantazarea abstractizantă”, „viziunea ironică”, „ceremonia sentimentală”, „expresionismul”, „suprarealismul”, „cotidianul feeric”, cu poarta lăsată deschisă spre noile promoții. Nu e o clasificare riguroasă, ci doar una susținută de „asocieri plauzibile”, dar în virtutea ei e structurat întreg volumul. Tipologiile de opțiune par a fi „cetățenii” și „cotidianul feeric”, secțiuni care-i cuprind pe poeții deveniți miza criticului. Că această sistematizare e relativă se vede și din faptul că G., fără s-o abandoneze, nu se înverșunează în susținerea ei, revenind, în cărțile ulterioare, la organizarea cronologică sau alfabetică. De regulă, cronicile lui G. țin de două categorii distincte: unele, avînd de obiect „antologii” de autor, fac o interpretare sintetică; altele, dedicate unor volume

noi, „recapitulează” succint creația anterioară și insistă asupra elementelor de noutate (sau de redundanță). Deși polemică și adesea radicală în polemism, critica lui G. e mai degrabă autarhică, închisă în propriile opinii și cu rare referințe la altele. Dialogul interpretativ e aproape absent din ele, dar, în schimb, a devenit cu timpul foarte activ dialogul teoretic sau de concepte. Contînd în primul rînd ca analist și apărînd în dese rînduri critica „aplicată” de metehnele teoretizante, G. își formulează de fiecare dată criteriile cu care operează; punînd opera sub o dominantă, el dezbatte mai întîi condiția estetică a acesteia, cu o acută memorie a ideilor și conceptelor. Simplă „practică” în primele volume, critica lui G. a devenit, treptat, dialog teoretic, dezbatere conceptuală; limpezirea conceptelor premerge mai de fiecare dată plonjonul analitic. Adept al criticii artiste, lovinescian în metoda impresionistă și în culoarea conceptelor, G. profesează volutele metaforice ca echivalențe ale inefabilului poetic. Poate cu excese de calofilie uneori, critica lui e una din cele mai „artiste”, folosind adesea metafora pentru a fotografia nuanța indicibilă din viziunea poetică. Procesul acesta de metaforizare critică e făcut întotdeauna în spiritul imaginativ al poeziei discutate, ca o tentativă de identificare (față de care G. păstrează, totuși, scepticism). Cultul volutelor metaforice e contrapunctat, însă, de o scriitură latină, care mizează pe formularea incitantă și memorabilă, contrasă în formule lapidare. Parterului analitic i se adaugă mereu un etaj dedicat observațiilor generale, privirii perspective, în care G. își exprimă opțiunile și reasează tabloul general al valorilor. Pentru că a dus o „bătălie ierarhică” permanentă, G. Grigurcu consemnează cu satisfacție toate împlinirile propriilor profeții. Tehnicitatea comentariilor sale, modul său de a intra direct în miezul poeziei, duce cîteodată la predominanța aparatului critic strict descriptiv; de regulă, însă, G. eliberează certificatele de valoare în modul cel mai deschis și mai ofensiv și nu pot încăpea dubii asupra plasamentelor pe care le face. Cînd critica lui

se retrage în pura descripție e semn rău pentru poet, chiar dacă exegetul nu notează semnul ca atare. „Opozant” al oricărei critici „oficiale”, G. n-a dus o bătălie de generație, ceea ce i-a permis să fie egal de atent la toate valurile poetice. Receptivitatea sa nu s-a

blocat niciodată și fiecare serie l-a găsit în aceeași condiție de comprehensivitate. Tocmai de aceea, cărțile dedicate de el poeziei contemporane reprezintă

cel mai complet tablou. Atent deopotrivă la liniile de metamorfoză și la imponderabilele viziunii, la ideologia schimbării și la capilaritatea ei, G. e unul din principalii experți ai poeziei românești de azi. Adevăratele performanțe critica sa le obține în analiza înfinitezimalelor poetice, G. fiind dintre puținii critici cu acces la indicibile și putînd face traducerea lor.

Egală în importanță – ba și cantitativ – este și seria cărților dedicate criticii (Idei și forme critice, Critici români de azi, Între critici, Peisaj critic etc.). Interesantă e simetria pe care G. o creează, dedicînd, și pe acest palier, o carte personalității cu care empatizează cel mai mult: E. Lovinescu. Ceea ce reprezintă sondajul din Bacovia, un antisentimental pe panta poeziei, e reprezentat aici de E. Lovinescu între continuatori și uzurpatori. Dincolo de simetria în sine, deosebirile sînt, desigur, totale; cartea despre Lovinescu a ieșit dintr-un impuls polemic, din dorința de a stabili adevărata succesiune lovinesciană și de a înlătura din cadrul ei „impostura”; suita de articole din care e înădădită cartea e dedicată mai degrabă spiritului lovinescian decît lui Lovinescu însuși (sînt prezenți ca subiecte

și Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, I. Negoîtescu, N. Manolescu, Alexandru George), invocat în cadrul unei dezbateri aprinse a anilor 90: ce trebuie să facă literatura, să facă civism ori să nu se amestece, să fie apolitică ori civică. Autonomia lovinesciană a esteticului, demonstrează G., n-are nimic a face cu „apolitismul”, fiind, dimpotrivă, un comandament de participare a conștiinței critice la evenimentele publice. Lovinescianismul lui G. s-a precizat însă încă din tinerețe (iar vizita făcută la sediul cenacului „Sburătorul”, pe cînd era elev al Școlii de literatură, e mai mult decît simbolică) și el se vedește atît în conduita morală, cît și în acțiunea critică. Critica lui G. își însușește cîteva propoziții lovinesciene, pe care, de altminteri, le va ilustra consecvent: „critica nu se poate excepta de la condiția unei expresii sensibile”, iar „a convinge înseamnă în critică a emoționa”; însușită e și critica „muzicală”, „stilul de sugestivitate, contaminat de magia poeziei asupra căreia se aplică”, privit drept „modul cel mai potrivit pentru a revela o valoare”, întrucît „e o mărturie interioară a receptării ei” (Idei și forme critice). Ca și în cazul poezilor, și criticii sînt tratați într-o subiacentă – dar manifestă – perspectivă istorică, pe principiul filiațiilor de idee, tipologie și formulă. „Fenomenul istoric”, zice G. (Critici români de azi), „e înglobat în trăsăturile simultane ale profilului de epocă”. Principiul central al acțiunii rămîne identic, întrucît „orice analiză e o propulsare spre sinteză” și „orice sinteză e o încoronare a unei analize”. „Propulsarea spre

sinteză” e manifestă în privirea sintetică dedicată „ipostazelor critice actuale” (altă simetrie cu schița tipologică dedicată poeziei), pe care G. le organizează în câteva clase de discursuri și preocupări: „între critică și istorie literară”, „teoria criticii”, „critica artistă”, „eseul” și critica/eseistica scriitorilor. Și acestea sînt clase strict orientative, în care G. va așeza aproape toate manifestările postbelice ale criticii literare (de la G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu pînă la cărțile ultimelor generații). Tabloul criticii nu e mai puțin cuprinzător decît cel al poeziei și, asemeni aceluia, ar putea fi ușor mișcat spre o istorie a criticii postbelice. Ținînd registrul la zi al aparițiilor critice, G. și-a precizat de fiecare dată cu tranșanță propria poziție, atît în probleme de teorie și statut al criticii, cît și în problemele de interpretare și evaluare. Întîmpinările sale critice nu sînt niciodată rezumate inocente, descrieri de acte critice, ci dialoguri de idee și atitudine. Cronica e, de regulă, un contra-argument dezvoltat (cînd sînt idei și poziții în dispută) sau o extragere de trăsături distinctive (pe fondul de acord). Implicit G. desfășoară o amplă meditație asupra criticii (și cu deosebire asupra speciei de întîmpinare), amendînd fie spiritul de metodă, fie alte devieri de la instinctul bunului simț critic. Tradiționalismul său (cu revendicări din misiunea lovinesciană) se apără cu argumente teoretice de ultimă oră, dar și cu argumente aduse din morala comentariului. Impresionist în sensul clasic, lovinescian, G. respinge, de regulă, orice agresiune (fie cît de erudită sau monumentală) împotriva spiritului critic viu, comunicativ și adecvat unei religiozități a lecturii și spiritului ca atare al operei. Mirajul criticii sale e „identificarea”; practica ei – diferențierea.

O serie întregă de volume de după 1990 iese din verva polemică a autorului, implicat în câteva dispute destul de aprige. Exemplară între acestea e *Amurgul idolilor*, în care G. atacă problema delicată a calabraționismului unor scriitori, aducînd judecata morală în interiorul celei estetice. Cazurile cele mai spectaculoase și mai „scandaloase” discutate sînt ale lui Nichita Stănescu, A. E. Baconsky, Geo Bogza, Marin Preda, Adrian Păunescu, Petru Dumitriu, Ov. S. Crohmălniceanu ș. a., iar radicalismul moral al lui G. l-a antrenat în lungi și dure polemici. Acestea se întind și asupra celorlalte volume, unele de strictă reacție (Cum am devenit stalinist), altele amestecînd critica mai calmă cu replicile mai iuți. Prezent în toate debaterile literare, „opiniile inconfortabile” ale lui G. au însuflețit mai toate aceste debateri; iar tranșanța cu care-și exprimă opiniile a întetit, de regulă, focul discuțiilor. Dar oricît s-ar trage în el din toate direcțiile și pozițiile, G. e călit în lupte și răspunde foc cu foc la toată lumea.

Opere

Poezii:

Un trandafir învață matematica / Gheorghe Grigurcu. - București, 1968.

Trei nori / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Tineretului, 1969.

Rîul incinerat / Gheorghe Grigurcu. - Cluj: Editura Dacia, 1971.

Salută viața / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Albatros, 1972

Înflorirea lucrurilor / Gheorghe Grigurcu. - Timișoara: Editura Facla, 1973

Apologii / Gheorghe Grigurcu. - Cluj: Editura Dacia, 1975.

Rigoarea văzduhului / Gheorghe Grigurcu. - Cluj: Editura Dacia, 1978.

Contemplații / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Cartea Românească, 1984

Cotidiene / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Albatros, 1986.

Oglinda și vidul / Gheorghe Grigurcu. - Pitești: Editura Vlasie, 1993.

Un izvor bolborosind înăuntrul termometrului / Gheorghe Grigurcu. - Oradea: Editura Cogito, 1996.

Nimic n-ar trebui să cadă / Gheorghe Grigurcu. - Iași: Editura Moldova, 1997.

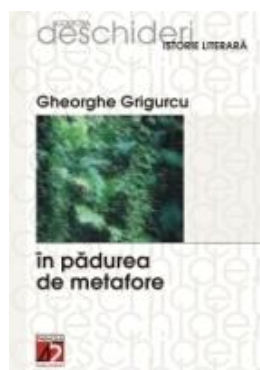
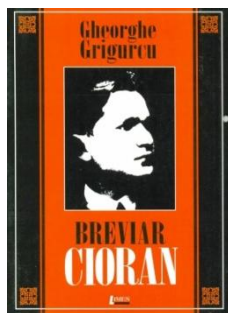
Amarul Tîrg / Gheorghe Grigurcu. - Constanța: Editura Pontica, 1998.

Dealul purtat de scripeți / Gheorghe Grigurcu. - Botoșani: Editura Axa, 1999.

Spațiul dintre corole / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Coresi, 2000.

Extemporale. /colecția "Poeți contemporani" / Gheorghe Grigurcu. - Editura Dacia XXI, 2011.

Toate aceste volume intră în cuprinsul ediției definitive: **Un trandafir învață matematica.**/prefață de Al. Cistelecan / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Vinea, 2004.

Critică literară, eseuri:

Miron Pompiliu și Junimea / Gheorghe Grigurcu. - Oradea, 1969.

Teritoriu liric / Gheorghe Grigurcu. - București: Editura Eminescu, 1972.

Idei și forme critice / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Cartea Românească, 1973.

Bacovia, un antisentimental / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Albatros, 1974.

Poeți români de azi / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Cartea Românească, 1979.

Critici români de azi / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Cartea Românească, 1981.

Între critici / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Dacia, 1983.

Existența poeziei / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Cartea Românească, 1986.

De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Minerva, 1989.

Peisaj critic, I-III / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Cartea Românească, 1993-1999.

E. Lovinescu între continuatori și uzurpatori / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura „Jurnalul literar”, 1997.

Cum am devenit stalinist / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Timpul, 1997.

A doua viață / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Albatros, 1997.

Imposibila neutralitate / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Institutului European, 1998.

Amurgul idolilor / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Nemira, 1999.

Dialoguri crude și insolite / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Timpul, 1999.

Poezie română contemporană, I-II / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura revistei „Convorbiri literare”, 2000.

Amintiri din epoca de platină / Gheorghe Grigurcu. – Chișinău: Editura Arc, 2000.

În răspăr / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Dacia, 2001.

Acul și steaua / Gheorghe Grigurcu. – Bistrița: Editura Charmides, 2001.

Repere critice / Gheorghe Grigurcu. – Chișinău: I.E.P. Știința, 2001.

De unde pînă unde / Gheorghe Grigurcu. – Botoșani: Editura Axa, 2002.

În jurul libertății / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Timpul, 2002.

În pădurea de metafore / Gheorghe Grigurcu. – Pitești: Editura Paralela 45, 2003.

Jocul literaturii și al sorții / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Dacia, 2003.

Natură moartă și vie / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2003.

Gheorghe Grigurcu
Imposibila neutralitate

ESERII DE IERI ȘI DE AZI
INSTITUTUL EUROPEAN

Post-texte / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Revistei „Convorbiri literare”, 2003.

Calendar / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Dacia, 2004.

Vorbind: dialog cu Ovidiu Pecican și Alexandru Laszlo / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2004.

Fiindcă / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Vinea, 2005.

Din jurnalul lui Alceste / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2005.

De la un critic la altul / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Revistei „Convorbiri literare”, 2005.

La ce oră vine dentistul? / Gheorghe Grigurcu. – Bistrița: Editura Charmides, 2005.

Castele în Spania / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2005.

Șterge soarele de praf cu o cârpă / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Vinea, 2006.

Fișele unui memorialist / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Timpul, 2006.

Opinii în genere inconfortabile / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Grinta, 2006.

A fi scriitor în vremurile noastre / Gheorghe Grigurcu. – Beclean: Editura Clubul Saeculum, 2007.

Șoseta cu bluesuri / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Vinea, 2007.

Întrebări, răspunsuri, întrebări / Gheorghe Grigurcu. – Bistrița: Editura Pergamon, 2007.

Breviar Cioran / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2007.

Reflecții critice / Gheorghe Grigurcu. – Iași: Editura Revistei „Convorbiri literare”, 2008.

Muzeu / Gheorghe Grigurcu. – Cluj: Editura Limes, 2008.

Detaliile flăcării / Gheorghe Grigurcu. – București: Editura Vinea, 2008.

Fleurs en anthracite: antologie bilingvă / Gheorghe Grigurcu; versiunea franceză de Elisabeta Bogățan și Linda Bastide. – Paris: Poetes a vos plumes, 2009

Face parte din colectivele care au realizat Dicționarul Scriitorilor Români și Dicționarul esențial al scriitorilor români.

O provocare adresată destinului: Convorbiri cu Dora Pavel / Gheorghe Grigurcu. – Satu Mare: Editura Pleiade, 2009.

Referințe critice la: Ștefan Aug. Doinaș, *Lampa lui Diogene*, București, 1970; Voicu Bugariu, *Incursiuni în literatura de azi*, București, 1971; Ion Negoitescu, *Lampa lui Aladin*, București, 1971; Mircea Iorgulescu, *Scriitori tineri contemporani*, București, 1978; Lucian Raicu, *Practica scrisului și experiența lecturii*, București, 1978; Mircea Iorgulescu, *Critică și angajare*, București, 1981; Al. Dobrescu, *Foiletoane, III*, Iași, 1984; Marin Sorescu, *Ușor cu pianul pe scări*, București, 1985; Mircea Iorgulescu, *Prezent*, București, 1985; Mircea Martin, *Singura critică*, București, 1986; Cornel Regman, *Nu numai despre*

critici, București, 1990; Ion Negoitescu, *Scriitori contemporani*, Cluj, 1994; Marian Papahagi, *Fragmente despre critică*, Cluj, 1994; Ion Pop, *Pagini transparente*, Cluj, 1997; Mircea Martin, în *Dicționarul Scriitorilor Români*, D-L, București, 1998; idem, în *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, 2000; Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică*, III, Brașov, 2001; Irina Petraș, *Panorama criticii literare românești*, Cluj, 2001; Iulian Boldea, *Scriitori români contemporani*, Tîrgu Mureș, 2002; idem, *Vîrstele criticii*, Pitești, 2005; Andrei Grigor, în *Dicționarul general al literaturii române*, E-K, București, 2005; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Pitești, 2006; Al. Cistelean, *Diacritice*, București, 2007; Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, 2008; Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mîine*, București, 2009.

Gheorghe Grigurcu. Criticul ca și poetul / de Adrian Alui Gheorghe

Gheorghe Grigurcu și Adrian Alui Gheorghe în curtea Casei Memoriale Ion Creangă de la Humulești, octombrie 2010

1. Criticul, ca și poetul, nu are viață personală, viața sa e praf și pulbere...! Și asta o spun ca să parafralez un poet, pe Nichita Stănescu, cel cu care Gheorghe Grigurcu a fost într-o prodigioasă polemică. Mai apoi, semn că și polemicile au decontul lor, am asistat, la Desești Maramureșului, la momentul în care Gheorghe Grigurcu primea Premiul "Nichita Stănescu" al "Serilor de poezie de la Desești" pentru întreaga sa operă poetică!

Cavalerul viu își înclină, astfel, sabia sa cu care duelase, cîndva, cu aplomb, în fața cavalerului mort. Învinsese noblețea.

2. Prejudecata formulată de George Călinescu, cum că în fiecare critic zace un poet ratat, ne-a făcut să ne uităm printre degete spre opera poetică sau opera pur scriitoricească a criticilor români, încercînd să înțelegem "mecanismul ratării". Dar "divinul critic" n-a făcut, poate, decît să întindă o cursă cititorului, ca să-l provoace să vadă cum deriziunea, care e arta, "naște pui vii", ca să folosesc un clișeu publicistic. Și mai mult, a vrut să spună printre cuvinte că meseria de critic este una a seriozității maxime, a asumării unor responsabilități determinante pentru o cultură, pe cînd poezia, creația în genere, e o copilărie privită cu îngăduință. O analizăm ca pe o floare, în procesul înfloririi, dar

o evaluăm doar cînd avem certitudinea unor fructe cu greutate. Din această perspectivă privind, spunem că fiecare matur a fost odată copil, că fiecare serios critic "de azi" a tremurat pentru o rimă, a plîns pentru o frunză care părea să cadă cu tot cu cerul plumbuit de toamnă sau a tremurat pentru vreo iubită inconsistentă care lua chip doar în metaforă. Gheorghe Grigurcu e criticul serios care "nu s-a jenat" niciodată de prezența filonului poetic în miezul ființei, de această perepetuă copilărie a sufletului care e poezia, "tatăl cel aspru" este surprins de fii mînuindu-le păpușile cu duioșie. Poate să știrbească din autoritate o asemenea slăbiciune dovedită? Doar pentru moment, poate, a doua zi lumea se întoarce la regulile ei aspre, maturul ia frîiele realității imediate, momentul de slăbiciune și fantezie este depășit cu eleganță de toată lumea. A fost o rătăcire? A fost un mesaj subliminal? A fost o lecție? A fost o iluzie? Toată lumea încearcă reflecția pe seama acestui moment....!

3. Criticul destructurează, prin apucăturile sale, textul, pipăind încheieturile cuvintelor, încercînd în dinți caratele versurilor, își face așchii un poem cît ai clipi. Dar apoi, cu obiectul "crimei" în față, precum cu un fluture dezmembrat în părțile sale componente total neatractive cînd nu sînt în zbor, nu are cum să nu încerce o reășezare a lucrurilor. Criticul se dovedește, aparent, un cititor impenitent. Dar criticul care nu știe să reșeze cuvintele la loc, pînă la poezie, pînă la țipătul care le-a generat, nu este convingător. Nici unul dintre criticii noștri nu poate tăgădui preocuparea pentru poezie "în intimitate", trebușoară ascunsă cu abilitate din complexul "maturității critice" în fața "copilăriei artei, a ingenuității creației". Alex Ștefănescu a scris poezie. Ioan Holban a scris poezie. Mircea A. Diaconu, la fel. Pînă și Al. Cisteleanu a scris poezie, la început, există probe. Chiar Nicolae Manolescu, cel care se lăuda cum că ar rămîne "pe poziția maioreșciană a incompatibilității dintre critic și poet, în economia aceleiași persoane" este trădat de numeroase texte din "Teme" care sînt ingenuități poetice, schițe travestite în eseuri și nuvele topite în false memorii. Și chiar dacă "se atîrnă" de poezia altora, vorba lui Phillipide, criticul de poezie tot un re-creator de texte poetice este. Că nu poți ceti cu șublerul și compasul, ceea ce a fost imaginat și scris cu necuvinte, cu tăceri, cu aproximații și alte fantezii. Dacă am aduna date despre "poezia criticilor", sînt convinși că ar ieși o lucrare consistentă care le-ar trăda intimitatea "păcătoasă" bine ascunsă de limbajul fioros, tăios, critic. Ei, în acest context de fapte și ipoteze, Gheorghe Grigurcu a avut curajul să pună propria inimă în palmă, ca un chirurg care își stabilește singur diagnosticul.

4. Am asistat la o demonstrație de "băut vin" în prezența unui somelier celebru în lumea lui, care ne-a făcut proba că pînă în acel moment nu am băut vin, ci ne-am adăpat. Ne-a vorbit de vibrația vinului, de curgerea interioară, de lumina eliberată dintr-o picătură, de relația vinului cu mintea, cu sensibilitatea individuală, ce se întîmplă cu vinul la trecerea unei femei frumoase, ce se întîmplă cu același vin la trecerea unei femei urîte, cum să ții dumicatul de

anafură pe limbă, în momentul în care te împărtășești cu vin etc. După două ceasuri eram toți euforizați de cuvinte și asocieri, vinul nu mai ținea de sete, ținea de frumusețe, de viață. De atunci m-am uitat cu alt respect la vin, când îl văd curgînd într-o cană, știu dacă e "de soi" sau e doar o biată făcătură.

Criticul literar care nu face cu poezia precum somelierul cu vinul păcăleşte pe toată lumea. Somelier te naști, indiscutabil. Ca "să vezi" vinul îți trebuie organ. Așa și cu poezia, așa și cu critica, așa cu oricare potecă în ținutul literaturii. Dumnezeu, cînd a făcut potecile pentru Gheorghe Grigurcu, i-a dat două și i-a spus să meargă pe amîndouă, alternativ și deodată, pînă la capăt. "Egal în călcătură...!", i-a mai strigat Dumnezeu din urmă. Nu-i treabă ușoară, dar dacă ai două posibilități de a înmulți talantul ce ți s-a dat, iaca te ții de drum.

Interviu:

Interviurile României literare cu Gheorghe Grigurcu de Simona Vasilache

"Sînt un produs al lecturilor în catacombe"

70 de ani împliniți merită o discuție, mai ales cînd poetul și criticul cu care alegi să stai de vorbă poartă tinerețea, pînă tîrziu, ca pe superba încăpățînire de-a putea spune orice. Așa l-am găsit, într-un interviu epistolar, pe Gheorghe Grigurcu: cu mare ținere de minte, atunci - nu rareori...- cînd prezentul dă trecutului tribut, cu și mai mare băgare de seamă la ce se tot întîmplă acum, aici, în viața neliniștită a breslei. N-aș putea, fapt fiind că prezentarea mi-o cam cere, să-l cuprind în altă etichetă decît cea pe care o așază niște versuri ale unuia din cei doi "mari" pe care-i pomeneste: "nu-mbătrînește în noi stropul de sînge/ nici inima cît bate, nici patima...". Mai ales patima, frumoasa patimă a părerilor pe șleau, căreia toate i se permit, chiar și cînd nu toate i se iartă...(S.V.)

Apocalipsa în stare de comedie

Cum era, domnule Gheorghe Grigurcu, studenția dumneavoastră „clandestină”, între Arghezi și Blaga?

Dacă ne gîndim bine, orice studenție poate fi într-o anume măsură „clandestină”, atunci cînd ascunde tensiunile unei vocații, „complotul” unei realizări interioare. E ca o apă cu un curs subteran ce așteaptă să iasă la lumină. Din păcate, atît liceul, cît și studiile universitare s-au plasat, pentru mine, în anii '50, cei mai deplorabili ai învățămîntului românesc. Formația noastră avea loc pe două planuri: pe de-o parte, factorii instrucției care se aflau la suprafață, trecuți prin filtrele vigilenței de partid, marcați de-o ideologizare vul-

gară, pe de alta, lecturile din „subterană” ale unor cărți interzise (există două volume apărute în epocă, dintre care unul foarte gros, intitulat chiar așa: *Publicații interzise*). Evident că pasiunea mea pentru poezie, de timpuriu trezită, m-a îndreptat către cei doi „mari” ai literelor noastre interbelice, Arghezi și Blaga. Obținând, pe căi ocolite, operele lor poetice în „edițiile definitive” ale Fundațiilor Regale, făceam experiența unei clandestinități de-a binelea, al cărei risc nu-l percepeam întru totul, căci abia mult mai târziu am aflat că pentru deținerea unor cărți indezirabile regimului erai pasibil de pușcărie. „Conspirator” împotriva principiilor „realismului socialist”, m-am înfruptat și din alți scriitori și critici români și străini, nu atât cât aș fi dorit (accesul la cărți prohibite avea, totuși, limite), dar suficient pentru a-mi da seama de existența unei lumi a valorilor care n-avea nimic comun cu clișeele propagandistice, din contră, le infirma violent.

De bine-de rău, ca și alți intelectuali ai generației mele, sînt un produs cu precădere al lecturilor în catacombe. Și, în ce mă privește, nu fără cîteva sancțiuni care m-au făcut să-mi dau seama, de la o vîrstă fragedă, că autoritatea totalitară dispune de un braț represiv. Pentru că l-am vizitat pe Arghezi, la Mărțișor, m-am văzut dat afară, după numai un trimestru, de la Școala de Literatură. Iar ca urmare, acum îmi dau seama, a relațiilor apropiate la care - supremă bucurie - ajunseseam cu Blaga în decursul anilor de studenție clujeană, nu mi-a fost dat, așa cum doream cu ardoare, să capăt serviciu în falnica urbe de pe Someș, cea mai dragă din toate cele prin care m-am perindat...

După absolvire, ați fost, destulă vreme, un fel de picaro literar. Dați-ne vreo două pagini din romanul „de călătorii” pe care l-ați fi putut scrie.

Oricît aș avea insatisfacții în raport cu cel ce sînt, parcă termenul de picaro nu mi s-ar potrivi. Deoarece nu cred că m-am manifestat ca un aventurier, ca un intrigant, ca un mincinos, ca un șmecher, precum personajele din literatura spaniolă ce dau înțeles cuvîntului, pierzînd astfel, e drept, posibilele avantaje de carieră pe care pe un atare drum, „rușinos dar sănătos”, le-au dobîndit destui inși din preajmă. Dar dacă tot vă gîndiți la figurile picarești, hai să le identificăm în, bunăoară, criticii „pe linie” ai anilor '50-'60. De-abia publicasem, ca student, cîteva poezii și cîteva recenzii în *Steaua*, că am și fost luat în primire de cerberii analizei literare de atunci, Ov.S. Crohmălniceanu, Silvan Iosifescu, Georgeta Horodincă, care m-au declarat fără clipire idealist, mistico-id, critic de salon. Consecința era lesne de prevăzut. Un șir de ani, pînă cînd, ca prin miracol, am fost angajat redactor al proaspăt înființatei *Familia*, în 1965, n-am mai putut tipări aproape nimic, ocolit de reviste și de edituri ca un lepros. Era nevoie, spre a se menține treaz duhul combativității partinice, de-o pildă negativă, inclusiv din rîndul celor mai tineri autori, și aceasta a fost găsită în persoana mea. Mă gîndesc mai cu seamă la rolul nefast pe care l-a jucat Ov.S. Crohmălniceanu nu doar în cazul irelevantelor mele începuturi, ci și, în

genere, în cel al literaturii române, menținându-se ca un implacabil ideolog pînă-n imediata apropiere a detendei din jurul anului 1965, cînd se străduia, la spartul tîrgului, să stingă primele luminițe de liberalizare ce mijeau în publicistica autohtonă. Firește că pentru a rămîne pe linia de plutire (care nu se mai identifica cu faimoasa „linie” a partidului) nu-i rămînea acestui veritabil picaro ideologic decît soluția unei „năpîrliri” (a cîta?), a unei „normalizări”. De facto, nu era decît proba unui oportunism în desfășurare, rimînd cu comportarea analoagă a altor „realist socialiști” inflamați, obișnuiți cu o situare centrală, cu privilegii și avantaje, în cap cu Geo Bogza și Eugen Jebeleanu. Nu văd ce ne-ar opri - în orice caz, nu bunul simț - a ne rosti opinia față de aspectul dezolant-aventuros al unor trasee literare ale adaptabilității pe etape. Dl Cosașu poate iarăși sări ca ars, declarînd, așa cum a mai făcut-o, că-l „dezgustă” propozițiile noastre referitoare la Ov.S. Crohmălniceanu. E un fericit! Se vede că are nervii suficient de tari ca să nu-l dezguste atîtea propoziții ale criticului ce-a fost multă vreme vioara întîi a „poeziei pure” partinice. Să-i reamintim cîteva? Dar, scuzați-mă. În loc de a dezvolta, egotic, „romanul meu de călătorii”, iată că - meteahnă de critic - comentez „călătoriile” picarești... ale altora...

Cum mai arată luna în Amarul Tîrg?

Arată superb. Vă asigur că e aceeași lună a poezilor dintotdeauna, a lui Eminescu, a lui Leopardi, a lui Li-Tai-Pe. Numai că strălucirea sa ideală e tot mai contrastantă cu negurosul peisaj al provinciei joase în care prea puține s-au schimbat, în orice caz sensibil mai puține decît în centrele culturale, după răsturnarea din decembrie. Pe plan administrativ, întrucît aci administrația e decisivă, culturii revenindu-i doar un rol de Cenușăreasă care, contrar basmului, așteaptă zadarnic Prințul salvator pînă la finele zilelor sale, stăpînește netulburată mentalitatea obtuză și arogantă a activiștilor de pînă mai ieri. Agrementîndu-și umoarea cu meciuri de fotbal, cu muzica de lăutari și cu chiolhanurile adiacente, noua clasă politică în varianta județeană are aerul că și-a făcut datoria față de spiritualitate. Sincer nu crede, semidocță și sătulă, că ar mai fi rămas datoare cu ceva. Viața pe cît de scurtă, pe atît de dramatică a revistei Columna, pe care am întemeiat-o, e un exemplu. Nedîndu-și seama că e vorba de cea dintîi publicație cu ecou național de pe acest meleag, grație colaboratorilor prestigioși din țară și din străinătate care au binevoit a o onora, autoritățile locale, în speță Consiliul Municipal care s-a angajat a o susține, ca și primarul (ah, dacă ar fi măcar el un tip mai aerisit!), n-au găsit cu cale a-i aloca nici măcar cinci la sută din bugetul de care se bucură Ansamblul folcloric „Doina Gorjului”. „Scriitorii e pe gratis”, socotesc și nu se sfiesc a rosti politicienii-afaceriști ai Amarului Tîrg. Presupun că situația e cam la fel în mai toate mediile mic-provinciale ale țării. Mai prejos de muncitorii necalificați, de măturători și de vidanjori, care, nu ne îndoim, n-ar munci nici o zi fără plată, oamenii scrisului se cade a ciuguli, aidoma vrăbiilor, fărîmiturile care nu costă pe nimeni nimic. Moartea Columnei apasă pe conștiința diriguitorilor Amaru-

lui Tîrg. Cu siguranță, faptul va fi consemnat în istoria locului și va rămîne acolo și după ce rezonanțele atît de efemerelor partide de fotbal și ale petrecerilor mai mult sau mai puțin folclorice se vor fi risipit de mult.

Și aș vrea să mai amintesc un lucru semnificativ. După ce lipsa de bunăvoință față de Columna a oficialităților a ieșit la iveală, s-a ivit un așa-zis sponsor, un inginer îmbuibat, cu veleități de Mecena, mai marele unei întreprinderi foarte bănoase, care ne-a promis marea cu sarea. Am avut iluzia că dificultățile au fost depășite. Dar acest V.D. s-a arătat încă mai inconsecvent, călcîndu-și fără jenă repetatele promisiuni. Oare din ce pricină? Mi s-a spus că l-a iritat poziția noastră prodemocratică. Ipochimenul care a dobîndit, în perioada postdecembristă, o considerabilă bunăstare personală, pesemne că nu-și dă seama, în orbirea nostalgiei dumisale comuniste, că sub Ceaușescu pentru o asemenea „înfăptuire” ar fi ajuns în fața plutonului de execuție. La fel ca și acel grotesc negustor de fotbaliști (între multe altele) de la Craiova, fostul milițian Dinel Staicu, care a înălțat, la propriu, o statuie dictatorului și a revendicat, ca pe-o prețioasă piesă de muzeu, patul în care a dormit o dată Ceaușescu în Bănie. Susținuse deja, sau urma să susțină, acest Dinel Staicu, o teză de doctorat cu titlul - risum teneatis? - Economia subterană...

Ce ziceți, omul sau opera?

E o disjuncție pasibilă de manipulare. Ca și cum ai avea de ales între un ochi și altul, între o ureche și alta. Neputînd lua naștere fără om, opera e o mărturie esențială a acestuia, o atestare a lui sub specia valorii estetice în principal, dar și a altora, subsumate, în economia creației, esteticului care „dă tonul”. Observăm în ultimul timp o mașinațiune, inversă celei practicate de comuniști, deși, paradoxal, derivată din aceasta. A vorbi despre puritatea operei, artificial desprinsă de producătorul său, înseamnă acum a încerca să maschezi compromisul, înfeudarea ideologică și carieristă a autorului. Deoarece nu se află în chestiune păcatele extraliterare ale persoanei sale, ci tocmai cele săvîrșite prin cuvînt, deversate în operă cu un efect nociv. În vreme ce, în epoca lor de crîncenă glorie, politrucii culturali nu osteneau a osîndi „arta pură”, acum succesorii lor sofisticați pînă la o astuțioasă poziție dilematică o aduc în prim-plan, cu intenția de-a disimula derapajul etic-estetic, sau cum s-a zis, cu un termen persiflat de noii oportuniști, est-etic. Două aspecte ale acestei abordări ne-ar putea părea amuzante dacă n-ar fi și întristătoare.

Mai întîi, ni se sugerează că, deoarece ar exista o paralelă între contestarea compromisului de stînga și a celui de dreapta ar fi recomandabil să... lăsăm lucrurile în pace. Iată ce scrie un eseist în vogă: „Cu cît o să vorbim mai mult de Țodiosii!” dintr-o parte, vom amplifica zelul de a identifica Țodiosii! celeilalte părți. (...) Întrucît e moralmente imposibil să spui că unele demascări (cele privind extrema dreaptă) sunt legitime, în vreme ce altele (cele privind extrema

stîngă) sunt abuzive, singura soluție e ca una din tabere să fie mai înțeleaptă decît cealaltă și să iasă din caruselul recriminărilor." Ce rost ar mai avea procesul comunismului? De ce să ne irosim timpul cu o copilărie? De ce să fim ,neînțelepți"?

Al doilea fenomen este, ca să ne exprimăm așa, apocalipsa în stare de comedie, dezastrul ca farsă. Pe tonalități nu o dată rizibil acute, cîțiva conservatori pretind că orice critică adresată unei serii de autori tabuizați ar reprezenta o demolare, o blasfemie, un atentat la siguranța axiologică a nației. În loc de-a reclama pur și simplu ceea ce le-ar conveni, adică sistarea discuției, înghețarea ierarhiilor, statu-quo-ul opiniilor proprii, acești comentatori care-l urmează îndeaproape pe liderul lor, pisc academic care, la rîndul dumisale, cochetează nu rareori cu discursul marilor tenori ai ceaușismului, scandalos reveniți în arena politică, încearcă să creeze o panică prin nimic justificată. Suntem furibund acuzați că am vrea să lipsim nația de marile ei personalități, așa cum maghiarii sunt furibund acuzați că, zi și noapte, uneltesc să ne răpească Ardealul.

Omul inteligent nu trebuie să fie neapărat și bun

Sunteți din neamul supărăcios al poezilor. Ce v-a supărat, ce vă mai supără?

Nu cred că mă ,supără" ceva la modul acesta. Împrejurarea că sînt poet n-am impresia că impietează asupra punctului de vedere critic pe care-l adopt, asociat, prin publicistica mea, cu diverse subiecte de actualitate, un punct de vedere civic. Poetul e o latură (să admitem, delicată, vulnerabilă, pururi supusă îndoielilor exterioare și interioare) a unei ființe care poate avea o serie de manifestări, fără ca ele să fie subsumate, în chip sublim sau peiorativ, poeziei, în similitudine cu principiul, cu substrat kantian, afirmat la noi de Titu Maiorescu, al conflictului dintre sferele de valori. Omul inteligent nu trebuie să fie neapărat și bun, cine este entuziast nu trebuie să fie neapărat și generos, după cum poetul nu trebuie să fie neapărat... poet cu toate ocaziile. În pofida celebrului adagiu pe care-l invocați, a vorbi despre o ,supărare" specifică poetului nu mi se pare oportun.

A zis bine cine-a zis că poetul e obtuz, iară criticul transparent? Poet și critic, nu vă suspecțați, în judecăți, de fixuri de artist?

E la mijloc o judecată vădit restrictivă, nedreaptă. Nu intenționez o pledoarie pro domo, poate că am, incontestabil că am scăderi atît în calitate de poet, cît și de critic, dar nu cred într-o intercondiționare a slăbiciunilor și nici în arondarea meritului unui singur domeniu. Neverosimilă sub raport concret, mai cu seamă într-o perspectivă modernă, o atare conexiune e intenabilă și

sub raport teoretic, căci structura artistului e capabilă a încerca, în principiu, diverse forme de expresie ce nu s-ar putea împiedica de-o interdicție axiomatică, extranee fibrei sale intime. Nu voi da citate nici din Baudelaire, nici din Croce, nici din E. Lovinescu, nici din G. Călinescu. Îmi place însă sintagma utilizată de dumneavoastră, „fixuri de artist”. E simpatică în grația-i ușor maniacială. Poate vă veți mira, dar m-ar satisface să am din când în când asemenea „fixuri” și-n paginile critice. Ar fi ca un soi de centri ai unei recepții sensibile personalizate, căci, să recunoaștem, critica nu țintește oare, asemenea poeziei, depășirea generalității incolore, a impersonalității sălcii, pentru a afirma o reacție individuală? „Fixurile de artist” ale unui critic ar trebui să constituie un prilej de laudă, nu de blam.

Dacă ați tipări, livre r venir, un manual de „defectologie” culturală românească, pe scurt, ce-ați pune în el?

S-o luăm nițel de mai departe. Mi se pare că „defectele” culturale românești de azi nu pot fi separate de cele ale vieții cetății, că alcătuiesc o prelungire a lor, precum o formulă de psihologie colectivă tarată. E izbitoare îndolența atât a obștii noastre în genere, cât și a intelighenției (de la care avem, orișicât, pretenții) față de fenomenele negative, față de, în speță, urmările stihiei totalitare și posttotalitare care ne-a copleșit și, sub nenumărate aspecte, nu ne cruță încă. Să nu ne lăsăm înșelați de aparențe. Înregistrăm un strat superficial, agitat, clamoros al „nemulțumirii”, id est al cărtirii, al relativizării (pitorești, dacă o măsurăm de la distanță) cu iz caragialesc. Miticii pot fi nu doar ampoliații ori politicienii strălucind de incultură, ci și unii intelectuali bine informați, cu un condei sprintar, în neînfrîntă speculație ori simplă divagație, umplînd halba paginii mai mult cu spumă decît cu lichid. Proteicul personaj apare nu o dată sub fizionomia unor artiști, filosofi, cărturari cu o netăgăduită înzestrare ce acordă cafenelei distincție, elevație. O constelează cu poantele, paradoxurile, găselnițele lor pe cît de briante, pe-atît de ineficiente. Ni se propun puzderie de interpretări, de teorii instantanee, orice temă, fie ea una majoră, fie una scoasă din urna volantă a cotidianului, e răsucită pe toate fețele, cu o frenezie a unei iluzii de vitalitate, a unui neconținut „progres” care e, în fond, o învîrtire pe loc. În ciuda opulenței de fraze seducătoare (Miticii actuali satisfac gusturi alese), pozițiile clare se lasă așteptate. Fermitatea lasă loc unor aproximări fără capăt, delirante. În locul revizuirilor se impun tot soiul de concesi, de cărpeli care nu duc la nimic. E o halima a opiniilor, o veritabilă artă a provizoratului care durează. După cum în viața politică ne mulțumim cu jumătăți și sferturi de măsură, ambalate în demagogie, în cea culturală stagnăm cu brio. Înecați într-o avalanșă de „analize”, frecvent „subtile” (funcționează fără greș o tehnică rafinată a tergiversării, a fărîmării întregului în detaliu, a oculirii semnificativului), ne lăsăm conduși în bună parte de vechile cutume, de vechile reflexe. Și regret că trebuie să repet o constatare. Comentariul consacrat literaturii e mai puțin liberal decît cel al zonei politice. Pe cînd în

gazete ne întâlnim cu păreri răspicate, cu energice recuzări, în revistele literare stăruie încă, cu nu prea multe excepții, un conservatorism cosmetizat, un conformism elegant care se teme de controversa deschisă, de sinceritatea incomodă a unor dispute reale. Sub felurite pretexte, ne temem să nu tulburăm o ordine mai mult ori mai puțin convingătoare, să nu „supărăm” carecumva pe X sau pe Y, „persoane importante”, să nu stricăm cu nici un preț sacrosanctele „relații”. „Lanțul slăbiciunilor” e încă foarte activ.

N-am avut nimic rău cu optzeciștii

„Cine cîntă în grup își va băga, atunci cînd i se cere, fratele în închisoare”. Ce credeți despre grupurile literare?

Mizantropica apoftegmă a lui Michaux, dacă-mi aduc aminte bine, ne duce cu gîndul la fetișul colectivului totalitar. A cînta în cor era sloganul fățarnice, arte angajate”, deopotrivă comuniste, fasciste sau naziste, în intenția de-a oculta acapararea puterii de către un grup ce se erija abuziv în reprezentant al categoriei majoritare, de clasă ori etnice. În vîrful piramidei se instala, ca o impudică sfidare a doctrinei colectiviste, cîrmaciul, genialul conducător suprem. Să ne înțelegem. Creația are nevoie de climatul democratic al cetății ca de aer, dar ea nu e un rod al democrației. Lipsa democrației o sufocă, dar ingerințele, inadecvările, pseudorezolvările în numele democrației îi dăunează. Produs al elitelor, arta are un sînge albastru. Aristocratismul său din naștere e, prin urmare, incompatibil, în forul său intim, cu votul universal, cu populismul, cu orice soi de angrenare în mecanismele categoriale. Din care motiv e anevoie, de nu imposibil, de realizat niște uniuni de creație care să lase la poartă criteriul sindicalist. Las' că nici elita nu s-ar putea întruni cu ușurință, căci fiecare membru al său e un unicat care prea bine ar putea socoti că i se știrbește unicitatea dacă acceptă să participe la un colectiv, fie acesta așezat și la un etaj superior...

Dar cu optzeciștii ce-ați avut? Mai aveți?

N-am avut nimic... rău! Dimpotrivă. În anii din urmă ai „epocii de aur” am fost între cei dintîi critici care s-au ocupat foarte favorabil de poezii optzeciști, pe atunci supuși unor măsuri de marginalizare și hărțuire. Mărturie: volumul meu, *Existența poeziei* (Cartea Românească, 1989), în care ultima parte, consistentă, adună comentariile în cauză. Așa-zisul „conflict” al meu cu optzeciștii nu e decît o legendă, una din scornirile de prost gust ce mă urmăresc. Singurul reproș pe care l-am făcut unora dintre ei a fost cel referitor la o anume anistoricizare, la o desprindere din conștiința contextului diacronic, cu rezultate păguboase, ca de pildă celebrarea lui Ov.S. Crohmălniceanu în temeiul ultimului său avatar, ignorîndu-se îndelungatul, penibilul trecut al celui comparat cu, hélas, Titu Maiorescu și Lucian Blaga.

În final, cuvîntul lui Aragon, să zicem: „atunci schimb cărțile etalate sub ochii voștri, pentru că vă știu refractari pentru totdeauna poezilor”. Sînt, știți bine, și „sceptici” din ăstia. Ce le spuneți?

Există cu adevărat exegeți „sceptici” față de poezia pentru care nu au „organ”. Aidoma unor daltoniști care s-ar ocupa de pictură ori a unor inși fără auz muzical care s-ar ocupa de muzică. Unii teoreticieni literari plini de morgă se recrutează din această categorie.

„... deseori nu-l cunosc decît foarte vag, nesigur, incorect.” Cum ați vrea, la niște ani de la debut, să vă cunoaștem?

Așa cum sînt, nu ca un poet-critic sau un critic-poet, ci, cu modestia mea și cu voia dumneavoastră, ca un poet și ca un critic. Nu ca incendiator de biblioteci sau ca un inchiizitor proferînd excomunicări și organizînd arderi pe rug, ci ca un autor în scrisul căruia precumpănește impulsul pozitiv, vectorul constructiv. După cum, altminteri, au remarcat nu puțini dintre confracții ce-au avut gentilețea de-a se ocupa cu activitatea noastră. De asemenea, aș dori ca existența mea defel scutită de dificultăți să constituie un cît de mărunț stimul pentru tinerii care vor să se mențină pe cursul unor crezuri și al unei chemări.

Vă mulțumesc pentru răspunsuri.

Dialog cu Gheorghe Grigurcu

Scris de VIRGIL DIACONU

Școala de Literatură...

– În volumul său, *Dialog*, conținînd o serie de convorbiri cu Flori Stănescu, Paul Goma vă amintește în contextul Școlii de literatură. Ce vă puteți aminti din acea perioadă?

– Am devenit student al Școlii de literatură, în toamna 1954. Tocmai absolvisem liceul la Oradea și mă bucuram indicibil, cu o naivitate care nu era doar a vîrstei ci și indusă de condițiile de dezinformare și presiune politică maximă, la gîndul - cum altminteri? - că voi apuca pe drumul feeric al creației literare. Aveam pe deasupra o păguboasă mentalitate de premiant, potrivit căreia, dacă „înveți bine”, ai asigurate automat toate șansele realizării în viață. Mărturisesc că m-a stînjinit din capul locului obligația de-a locui „la cămin”, e drept într-o clădire impozantă, cea a fostului Muzeu Toma Stelian de pe Kiseleff, azi sediul PSD, dar un îmbătător fior al noutății a predominat cel puțin în primele zile ale stabilirii în ceea ce mi se va dezvălui rapid a nu fi decît o cazarmă ideologizată. O somptuoasă toamnă bucureșteană îmi întreținea o bună dispoziție vecină cu reveria. Deambulam pe străzile învecinate ori ceva mai îndepărtate ajungînd pînă-n „centru”, cu simțămîntul aventuros al plonjă-

rii într-o lume apusă, lumea interbelică, încă prezentă prin numeroasele case patriarhale, cu grădini și straturi de flori, cu micile prăvălii și ateliere, prin romanțioase localuri de periferie ce urmau a dispărea curînd prin implacabila revărsare a „blocurilor” socialiste. Aveam senzația că în văzduhul Capitalei pe care-l respiram s-au dizolvat romanțele anilor '30, în melosul cărora lascivitatea se combina cu un sfîșietor idealism frust... Într-o bună zi, l-am zărit pe Labiș, deja faimos, în cantina de la demisol unde luam masa. Tînărul bard înfățișa un profil expresiv, într-un joc aspru de linii frînte, oarecum gorkian. Scund, însă bine legat, cu ținuta dreaptă și cu o voce scăzută, guturală, dădea impresia unei autorități stăpînite, întrețesută cu finețuri, care nu cădea în vulgaritatea aroganței. Se situa deasupra interlocutorului printr-o nuanță abia perceptibilă, ce nu stînjenea.

Generos, săritor, știa să te asculte și să se apropie de tine, să te ajute. Isprăvise Școala cu un an în urmă, pe cînd aceasta avea o durată cred că de doi ani, transformîndu-se chiar în momentul intrării mele într-însa într-o instituție similară cu facultatea, cu o durată de patru ani. Neavînd gazdă, Labiș continua a locui în incinta acesteia, alături de noii veniți. În serile în care nu întîrzia la vreun local, obișnuia a sta întins pe pat, îmbrăcat într-o pijama neagră, cu casca unui radio „cu galenă”, răspîndit pe atunci, la urechi, povestind ori recitînd versuri (ale altora). Fără a deveni intimi, am stat de vorbă în repetate rînduri cu poetul. Într-o după amiază, i-am citit din versurile mele de licean, față de care a binevoit a se exprima favorabil. I se părea că aș fi avut afinități cu Ștefan Baciuc. Îmi împrumută și dăruia cărți greu de procurat și s-a grăbit a mă introduce la reputatul în epocă anticar Radu A. Sterescu, de pe strada Petöfi, nu departe de bulevardul Kiseleff. Gazetar de dreapta înainte de război, Sterescu era un bărbat între două vîrste, masiv, încărunțit prematur, de-o inteligență pe cît de scrutoare pe atît de dignă ce-i dicta să vorbească pe șleau despre anomaliiile epocii. Curajul său m-a uimit. „Nu mă surprinde atît, îmi atrăgea atenția Sterescu, că scriitorii neînregimentați suferă de foame, un Șerban Cioculescu, de pildă, își vinde cărțile ca să aibă ce mîncea, cît disprețul comuniștilor față de propriii lor conducători. N-ai văzut cum a fost înlăturată Ana Pauker ca o măsea stricată?” Mi-a vîndut la prețuri accesibile o seamă de cărți între care *Estetica* lui Tudor Vianu și - mîndria bibliotecii mele din junețe - *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* a lui G. Călinescu, într-un exemplar virgin (cu filele netăiate). A constituit o prezență tonică, ce m-a îmbărbătat în acele momente în care pășeam pe un tărîm necunoscut și, cum aveam a constata fără zăbavă, nelipsit de capcane.

La cursuri și seminarii i-am cunoscut pe logoreicii mentori de marxism-leninism, M. Novicov și Al. Hoajă, la celelalte discipline pe Henri Wald, distins dascăl de logică, ușor crispat, însă necultivînd în orele sale discursul propagandistic, pe Ion Oană, fost cerchist, după cum am aflat mai tîrziu, care preda folclorul, cu o înflăcărare factice sub care se percepea zelul (frica?) de-a nu distona cu imperativul ideologic, pe Cicerone Poghiric, tînăr specialist în lingvistică, pe Al. Săndulescu și Toma George Maiorescu cu care făceam semina-

rii pe teme literare, de departe cel mai însemnat personaj fiind Tudor Vianu, cu un curs de literatură universală. Îl văzusem cu câteva săptămîni înainte de-a apărea la Școala de literatură, într-un amfiteatru al Universității și - ciudat episod pentru a cărei consemnare cer scuze - la intrarea copilandrului ce eram în sala plină de studenți, s-a întrerupt brusc din expunere și m-a privit câteva clipe lungi, făcînd asistența să freamăte. Au mai venit și alți întîrziati, însă ei nu s-au bucurat de atenția ilustrului profesor. Director al Școlii era un „tovarăș” pe nume Petre Iosif. Domnos, suficient, cu un aer de boss dintr-o altă ordine socială, medic de profesie, atesta un foarte vag contact cu creația literară, ca autor al unei nuvelete apărute într-o broșură intitulată Cîfrul. Ieșirile sale la rampă erau sarcastice: „La ce ne servește să vorbim despre lucrul în sine kantian, dacă lanțurile pe care le purtau comuniștii întemnițați erau cît se poate de concrete?”; „Stilul lui Blaga? Se rezumă la cămașa verde!”. (Citesc în Jurnalul fericirii al lui N.Steinhardt câteva rînduri datate 1942, anticipative deci, cu privire la cel ce și-a luat pseudonimul de Petre Iosif: „Mai degrabă decît a evreu moldovean și medic, Leopold Brauchfeld arată a condotier italian din secolul XIV și a erou de film. (...) Și ce îmbietor vorbește! Soția lui - medic și ea la același spital - e o femeie de o frumusețe izbitoare, trupeșă și oacheșă; e Sulamita însăși. (...) Îi ascult, și o clipă, o clipă îmi pare că... <<Antifascismul>> lor însă - oricît ar fi ei de curați, de cinstiți, de vrednici, de chipeși, de admirabili - e totuși masca sub care stă altceva. Superioritatea lor personală nu justifică alt fascism, mai abitir?”). Adjunctul lui Petre Iosif nu era altul decît Traian Iancu, pe atunci un tînăr ofițer de Securitate, calitate ce nu și-o ascundea, oacheș, zvelt, cu ochi pînditori. Nu prea lua cuvîntul, dîndu-i decorativului Petre Iosif satisfacția de-a umple scena. Explicabil, această galerie nu mă încînta. Eram umplut pînă la refuz de copleșitoarea impresie produsă de personajele din istoriile literare ale lui E. Lovinescu și G. Călinescu, din cărțile lui Perpessicius, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu, captivat, înrobît de magia lor așa cum Don Quijote se afla fără scăpare sub stăpînirea romanelor cavaleresti. Astfel încît porneam în căutarea numelor sacrosancte, fie ele și mai modeste. L-am revăzut la el acasă, pe strada Traian, pe Ury Benador, cel dintîi scriitor pe care l-am întîlnit în viață, la Oradea, la finele anului precedent, l-am cunoscut, la redacția Gazetei literare, pe atunci pe bulevardul Ana Ipătescu, pe Camil Baltazar, nume de mare prestanță pentru critica interbelică în duhul căreia mă formasem, l-am dibuit, într-o seară rece și cețoasă, pe Alexandru Theodor Stamatiad, răsfățatul discipol al lui Macedonski, alături de pașii de om foarte bolnav ai căruia am urcat scările spre apartamentul său neîngrijit din zona Foișorului de foc. La Casa Scriitorilor, unde mergeam uneori cu Labiș și cu un alt cunoscut din mediul orădean, Al. Andrițoiu, am avut prilejul a-i vedea pe uriașul la trup Alfred Margul Sperber, pe veteranul Al. Cazaban, relicvă a epocii caragialești, pe Felix Aderca avînd aerul a urmări cu resemnare catastrofele din jurul nostru (am aflat mult mai tîrziu că era îndrăgostit de o cunoscută poetă „pe linie”, care i-a respins avansurile, ceea ce n-a făcut și cu starostele culturii socialiste, Iosif Chiși-

nevschi), pe Petru Dumitriu, apariție de star hollywoodian, pe Maria Banuș și Veronica Porumbacu, pe Lucian Raicu, S. Damian, Florin Mugur, pe junele (pe atunci tras ca prin inel, tăcut sub ochelarii săi cu rame groase) Marin Preda și pe mulți alții. Față de Mugur am avut inițial o tresărire simpatetică ce s-a dezvoltat apoi într-o prietenie. Fiul lui Bacovia, inhibatul, neajutoratul Gabriel, ce-și declara părerea de rău că nu s-a făcut actor comic, s-a apropiat și el de mine cu gentilețe, invitându-mă stăruitor să-i vizitez părintele, pe strada Frăsinet. Regret enorm că, socotind că „mai este timp”, am ratat excepționala ocazie. O mențiune aparte i se cuvine lui G. Mărgărit. Brunet, cu fizionomia prematur obosită și cu un discurs amar, învățăcel al lui G. Călinescu, unul din triada celor menționați de magistrul ca virtuali continuatori, alături de Adrian Marino și George Ivașcu, era acompaniat mai tot timpul de Labiș, participant frenetic la neîntreruptele escapade boeme ale celui mai vîrstnic. Se întorcea adesea în urma lor la căminul de pe Kiseleff, unde întreținea cu verva sa infatigabilă lungi discuții nocturne. De-o intelectualitate acută, briant și ironic, își amănunțea condiția de outsider, în formule provocatoare precum: „Uite, vezi, n-am ceas la mîină, dar sunt în Istoria lui Călinescu”. Colecționez scriitori cu pasiunea cu care un filatelist adună timbre rare. Marea mea bucurie a reprezentat-o participarea la cîteva ședințe ale Academiei Române. La una din ele venisem prea devreme și, preț de un sfert de ceas, n-am putut face altceva decît să mă mișc prin sala goală, alături de un singur academician care, sosit și el mai repede, se preumbla alături de mine: Gala Galaction. Înfricoșat de înfățișarea-i de patriarh (mai impunătoare decît cea a altui scriitor cleric, Ion Agîrbiceanu, pe care aveam să-l întîlnesc, în anul următor, la Cluj, coborînd sau urcînd agale dealul Feleacului), n-am cutezat a-i adresa nici un cuvînt. În incinta nemuritorilor i-am privit și ascultat cu evlavie pe Mihail Sadoveanu și pe G. Călinescu. În sală, am reperat alte celebrități precum Perpessicius surprinzător de înalt, purtîndu-și cu vioiciune senectutea-i incipientă, și Victor Eftimiu, de-o eleganță desuetă, cu o superbă pălărie în mîină, un accesoriu vestimentar prohibit în epoca șepcii proletare. Căutam cu lăcomie alte și alte contacte cu scriitorii. Am asistat la cîteva conferințe ținute de Tudor Vianu și Mihail Ralea (la fiecare din ele participa și celălalt), l-am surprins, cuvîntînd la o „adunare pentru apărarea păcii”, de inspirație sovietică, în vogă pe atunci, pe Cezar Petrescu, suferind, emaciat, administrîndu-și tot timpul pastile. Amintiri, amintiri aurii, răspunzînd precipitat, în puține luni, năzuințelor unui adolescent care nu avea cum să știe că-l așteaptă încă multe încercări, ce însă nu vor izbuti să le șteargă ci, compensator, să le sporească lumina...

Să mă întorc însă la Fabrica de poezi. Chiar din primele ore ale descinderii mele în perimetrul său, m-am pomenit îmbrățișat de Aurel Covaci, ce pretexta a saluta în mine un orădean, deci un concitadin. Cu patru ani calendaristici mai în vîrstă decît mine, avînd deja un stagiul de bucureștean ce-l maturizase apreciabil, s-a erijat, cum își amintește și Goma, coleg al nostru în primul an de studii, într-un „protector” al meu, într-un „inițiator” aparent dezinteresat în „misterele” mediului în care pătrundeam perplex. Mă provoca la lungi discuții

pentru a-mi palpa lecturile și opiniile în marginea lor, își manifesta curiozitatea față de întâlnirile mele cu personalitățile literare. Necopt, nu mi-am dat seama de intențiile sale reale. Cred că Goma le-a sesizat mai din vreme, dar felul său de-a fi, puțin comunicativ, taciturn, ce mi se părea nițel excentric (pregătea un roman despre daci), nu m-a îndemnat a convorbi mai mult cu acest veritabil copămîntean. Lui Covaci, care îl monitoriza sînguincios și pe Labiș, i s-a alăturat în curînd un alt coleg, pe neașteptate și el atent și serviabil cu mine, George Muntean. La vîrsta aceea nu aveam habar de Securitate (posturile de radio occidentale erau supuse bruiajului, nicio publicație din Vest cu excepția sporadică a două-trei, de factură comunistă, nu se găseau la îndemîna noastră). Cum puteam bănuî că acești... buni colegi aveau țința de a mă supraveghea și denunța conducerii Școlii? Ba, după toate probabilitățile, chiar doureau să mă „prindă” cu ceva pentru a ajunge în grația autorităților. Norocul le-a surîs celor doi delatori. Am săvîrșit imprudența de a-i face o vizită, la Mărțișor, lui Tudor Arghezi și cîteva doamnei Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, evident pe care, firește, cu neascunsă bucurie, le-am relatat numiților colegi. Într-un loc, Goma greșește. N-am încercat a-i trimite o scrisoare Monicăi Lovinescu prin intermediul lui Covaci, nu i-am trimis pe atunci nicio scrisoare, nici nu-i cunoșteam adresa. Credulitatea mea, de la 18 ani, avea totuși o limită! N-a existat în mîinile vigilantului Petre Iosif un asemenea corp delict. Nu era la mijloc nicio „scrisoare pierdută”, a intervenit doar, după cum voi menționa îndată, „o noapte furtunoasă”! S-a întîmplat altceva. Pătrunzînd, cu mare emoție, în încăperile unde se desfășurau ședințele Sburătorului, tărîm, pentru mine, de legendă, am scris o poezie pe acest subiect pe care i-am înmînat-o văduvei lui E. Lovinescu. Fără a-mi da amănunte, aceasta mi-a spus, la un moment dat, că a trimis textul meu, „pe căi ocolite”, la Paris, fapt ce nu l-am comunicat nimănui. Poezia intitulată În odaia lui E. Lovinescu avea să facă o cu totul imprevizibilă carieră. Închipuindu-și, ca o consecință a unor zvonuri false, că autorul său ar fi Labiș, Monica Lovinescu a publicat-o sub semnătura autorului Luptei cu inerția, în primul număr, din 1963, al unei reviste din exil, Ființa românească... Așadar Covaci și Muntean s-au limitat la a-mi alcătui un dosar de „element dușmănos” exclusiv în virtutea circumstanței că am stat de vorbă cu Arghezi și cu d-na Lovinescu. De la un punct, începusem să mă simt urmărit. Îmi dispăreau din dormitor caietele de însemnări de la cursuri, la fel scrisorile primite de la mama mea și cîteodată chiar scrisorile mele de răspuns, pe care nu le încheiam, lăsîndu-le pe noptieră sau în geamantanul de sub pat. Neplăcerile s-au înmulțit către sfîrșitul anului. Chiar în ajunul Crăciunului, în seara zilei de 24 decembrie 1954, am avut onoarea de-a forma obiectul unei ședințe de „demascare”, montată cu tot protocolul cunoscut. Începusem să-mi dau seama ce mi se pregătește, întrucît, cu cîteva zile înainte, la „gazeta de perete” a Școlii, fuseseră afișate „articole” de „înfierare” din partea cîtorva studenți, nu-mi mai amintesc numele tuturor, însă cred că se aflau între ei Boian, Albu, Haitoniuc (acesta precis făcea parte din „haită”!), poate și Aurel Schwartz și chiar Gloria Barna ...Individ „descompus”, „periculos”, rod al „pu-

tredei morale burghezo-moșierești” alcătuiau câteva calificative ce nu puteau absenta, justificînd actul de expurgare al unui atare specimen dintr-un colectiv „sănătos”. Petre Iosif și viitorul „tata Iancu” prezidau ceremonialul punitiv, cu iz canibalic. Nimeni n-a găsit de cuviință a-mi lua apărarea. Procurorul cel mai aprig a fost - cine credeți? - Aurel Covaci, secondat de ucenicul său întru nedemnitate, George Muntean. Inevitabila mea condamnare a fost adoptată în unanimitate. În pauză, nu m-am putut abține a-l întreba pe Aurel Covaci: „Cum de ți-ai schimbat în așa hal atitudinea?”. Mi-a dat un răspuns memorabil: „Dacă nu te demascam eu, te demasca altcineva, am făcut acest lucru deoarece te cunoșteam mai bine”. Un prim epilog: la începutul anului 1955, am părăsit Școala de literatură - e un noroc că nu am pățit ceva mai grav, deoarece s-a produs intervenția unei rude cu „relații” - transferîndu-mă la Universitatea din Cluj. Un epilog secund: după 1965, cînd am revenit în viața literară, ori mai exact spus am intrat, căci firavele texte publicate la finele anilor '50 conțau prea puțin, am dat ochii cu Aurel Covaci și George Muntean la Casa Scriitorilor. Încruntat, palid, cu un rictus ostil și cu privirile ațintite în podea, Covaci evita să stea de vorbă cu mine. Nu o dată l-am văzut în fața unei sticle cu tărie golită, desfigurat, prăbușit într-o beție solitară, singur la o masă de care ore în șir nu se mai putea dezlipi. În genere, confrății îl ocoleau. Tot ce relatează Goma despre activitatea lui de informator asiduu, despre casa lui din Capitală, garnisită cu tehnici de ascultare, converge cu propriile mele amintiri, ca și cu ceea ce am aflat și din alte părți despre acest nefericit personaj. Nu e deloc imposibil să fi avut și Covaci un grad, crescut cu timpul, în Securitate, asemenea lui Valentin Lipatti și - zice-se - lui Al. Andrițoiu. Citez din Goma: „Nu am nici un chef să mă disculp - ba am chef să-l arăt cu degetul pe Aurel Covaci - așa, mort - ca pe un mizerabil turnător încă din 1954. Despre casa lui - din strada Grigore Alexandrescu (...) toți frecventatorii știau că era dotată cu tehnică de ascultare-înregistrare, Covacii fiind amfitrioni amabili, generoși - acolo se bea zdravăn - cu colegii scriitori în vizită la ... depunerea icrelor”. Cît îl privește pe George Muntean, acesta a încercat, după vreo trei decenii, a-mi vorbi iarăși „amical”, chiar onctuos, ca și cum nimic nu ne-ar fi despărțit. I-am întors spatele. Cariera dezzechilibrată de după 1989 a modestului cercetător literar, care a devenit inopinat președinte al pensionarilor, francmason, ba chiar și ...candidat pentru președinția țării, denotă, după toate probabilitățile, o derută interioară.

Referințe critice despre G. Grigurcu:

“Prin formula lui epigrafică, prin tenacitatea pervertirii contemplative a realului în senzații rafinate, Gheorghe Grigurcu e un solitar. Nu mai singur la Târgu-Jiu decât în poezie”.

(Cistelecan).

“Contemplațiile lui Gheorghe Grigurcu constituie bilanțul edificator al unei creații reprezentative pentru momentul actual al liricii românești”

(Ion Pop)

“Asemenea lui Rimbaud (...) Gheorghe Grigurcu nu se lasă atras de varietatea concretă a amănuntului, ci iscodește minuțiozitatea afectuoasă care respiră în el, urmărind nu corporalitatea lumii, ci familiarizarea cu viața ei secretă, intimă”

(Ștefan Aug. Doinaș)

Unul dintre cei mai importanți critici romani postbelici, autorul este, tipologic, un calinescian. Scenariul articolelor sale se repeta invariabil: parcurse calm, cartile recenzate sint „fisate” sistematic, analiza constituindu-se din enunțuri critice descriptive, urmate întotdeauna de citatele exemplificatoare. Tehnic vorbind, Gheorghe Grigurcu supune poezia sau critica unui decupaj expert și apoi compune un soi de colaje comentate. Insertiile sale au adeseori și somptuozitatea, și aspectul paradoxal al modelului calinescian. Mai rafinat decât acela, cu o stilistică și mai „pretioasă”, mai „caută”, presărată de cuvinte rare, uneori importate ad hoc, Grigurcu prelungeste și linia analizelor extatice ale lui Perpessicius. Nu este însă – el – invariabil laudativ!: generos cu autorii de orientare livrescă, mitologizantă sau „decadentistă”, Grigurcu a respins cu tenacitate metaforismele inconsistente ale multor poeți „cu cota”. S-a afirmat – nu mai puțin – ca un polemist acerb, mai ales după 1990, când s-a angajat în lungi campanii de promovare a principiilor morale în evaluarea istoriei noastre literare din perioada regimului comunist. Analist prin excelență, lipsit de vocația sintezelor, și-a strins în timp cronicile într-un sir consistent de volume care au devenit panoramice prin acumulare, acoperind mai toată producția poetică și critico-eseistică semnificativă din cele aproape patru decenii de acțiune. Și-a extins explorările și în urmă, înspre antecesorii cei mai reprezentativi ai literatorilor romani de azi, astfel încât, punând totul cap la cap, s-ar putea obține vaste istorii secvențiale, „cronicaresti” ale celor două genuri.

În paralel cu critica, Gheorghe Grigurcu n-a încetat să scrie și să publice poezie: de factura modernistă, concentrată, metaforică și conceptualizantă, subtil-livrescă, disimulând teribile fervori existențiale și intelectuale. Nu întâmplător compune, mai ales în ultimele perioade, aforisme...

(Observatorul Cultural. Spiritul critic în acțiune)

http://www.observatorcultural.ro/Gheorghe-Grigurcu-65*articleID_2867-articles_details.html

“Ne aflăm în fața unuia din cei mai fertili poeți români (comparabil cu Mircea Ivănescu și Miron Kiriopol), autor a peste 2500 poeme. În plus, lui Grigurcu nu i-a fost dat ca nouă, altora, să scrie și versuri indeniabil proaste sau măcar anoste, impersonale. Mai în glumă, mai în serios, numim aceasta un

ușor "handicap", cu gândul că lectorului îi place să ne surprindă sărind de la limita anonimatului la expresia personală, de la neajunsul estetic la un anume echilibru prin care să putem fi identificați... Mă grăbesc să constat că poezia lui Gheorghe Grigurcu își găsisese prețioasa-i stabilitate încă de la debutul editorial din 1968, cu o culegere al cărei titlu avea să fie reluat, 36 de ani mai târziu, pe coperta ediției definitive! Acest poet s-a născut achevé, arta sa nu va cunoaște "evoluție", aflându-se completă din capul locului. Sunt numeroase, în istoria recentă și mai îndepărtată a poeziei române, cazurile de poeți astfel veniți pe lume, literar: gata, fără preocuparea de a-și ameliora mijloacele de expresie, deja singuri față cu destinul lor."

(Ilie Constantin)

Meridianul poeziei lui Grigurcu (ca și al stampelor nipone, dacă vreți) trece prin realismul lato sensu, nu fără unele abateri fie în dreapta, fie-n stânga acestei linii ideale, - când într-un simili-suprarealism ("Lună vorbind la telefon", de pildă), grotesc, mai mult decât "feeric", merveilleux, adică de-realizant; când într-un pararealism r la Bacovia (la modul, câteodată, explicit: "Tomitane Țamiezuri de vară/ decât altele nu mai puțin/ Țsimptome fugareț/ale efemerului veșnic. Amin. "). Astfel făcându-se că poezia lui Grigurcu, mereu egală sieși, stă, pe cât cred, sub semnul diversității monotone, care e, nu mai puțin, acela al realității noastre cotidiene.

(Șerban Foarță)

"Gheorghe Grigurcu a preferat să rămână atașat principiilor sale de viață, să-și urmeze destinul - un destin care nu i-a adus prea multe bucurii omenești, dar l-a răsplătit - sperăm să fie așa și în continuare - cu o recunoaștere unanimă astăzi. Pentru că, pronunțînd numele lui Gheorghe Grigurcu, definim onoarea (se poate scrie și cu majusculă!), demnitatea unui om care a fost incomparabil mai mult decît noi „supt vremi”."

(Grigore Scarlat)

Gheorghe Grigurcu „cel mai modern liric român”.

Octavian Doclin

Spiritul puternic reflexiv care dublează sufletul de poet al autorului marchează astfel zona proxima care atrage, ca un magnet, poeticul: aforismul. Aforismul ca o potențare a poeticului. O condensare a poeticului, dozată excelent, către limita de implozie. Limita, însă, evitată cu talent, prin turnuri de stil sau opriri bruște care păstrează intactă, emoția poetică. Emoție care, la poetul Grigurcu, are izvorâri personale, surprinzătoare, în cotidianul aparent anost. Aparenta care este deconspirată și transmutată, printr-o alchimie personală, în efluvii de sensibilitate.

Elisaveta Bogatan

„Grigurcu este un virtuoz al stilului, și când despică tandru, cu mănuși metaforice, «corola de minuni» a poeziei, și când îi taxează ironic, sarcastic, casant pe confracții analiști / interpreți, robotitori în ograda ideilor critice sau generale”.

Gabriela Gheorghişor.

Scriitorul Gheorghe Grigurcu a pierdut aproape totul, în ordine socio-umană, ca să câştige pe termen lung, cel mai lung cu putință, în competiție cu cei care au făcut toate compromisurile umane, sociale și mai ales politice, în anii comunismului (dar și după!), pentru a rămâne în strălucirea derizorie a clipei istorice trecătoare.

Ion Zubaşcu

Gheorghe Grigurcu este posesorul unei mari conştiințe artistice, dublate de un ales spirit civic.

Tudorel Urian

Gheorghe Grigurcu este unul dintre cei mai păguboși (mari!) scriitori ai literaturii române.

Tudorel Urian

Dedicații:

Un poem de Gheorghe Grigurcu

Aurel Dumitraşcu

E tânără moartea poetului tânăr
o viperă cu corn îl revendică. Nu
e nimeni pierdut în gunoaie ca-n mările calde
ale calendarului. Știi în care flacoane
în care spițerii se vindea Soarele? Doar pînă ieri.

Cînd aplauzele i-au pedepsit fruntea, unde era,
copil linșînd oile din abecedar, provocînd
cerul creș să le caute
dîndu-se cum se zice de ceasul morții?
Cînd a fost asta? Un an de care îți amintești bine,
o colină adultă la Cluj.
Atunci a intrat în lume poruncitor și rotund cum o varză
blond ca nisipul (cum e căpușeala sufletului, dacă vrei)
nepot cristalin al flautului, deget năuc mozartian

urmărea rochia pîlpîitoare a unei femei
 (el însuși ne-o spune) precum o ediție rară.
 Mai întîi a murit, pe urmă ți-a scris
 cea mai lungă epistolă. Asta a fost. Asta este.
 Eșafod ca o călimară plină cu sînge.
 Plin orașul de virgule zumzăitoare sîcîitoare ca muștele
 ce se-adapă cu sînge.

Poezii

Din lucarnă

Sub unghiul acoperișului apostrofînd
 norul boem ce-ți trece prin inimă
 golul ce trece prin nor
 daimonul ce trece prin gol
 jumulit de pene cu vultureasca lui piele
 ca de curcan
 în timp ce la parter sfîrșie blînd
 solarele tigăi din ajunul Crăciunului.

Perspectivă

O stea fulguie mărunț
 de sîmbătă spre duminică
 o stea selectă
 prin relaxarea zăbrelei de fier
 un fuior ca și cum
 am fi putut privi
 ca și cum privind
 am fi putut deveni.

Orice oricît

Orice oricît aș spune asta e Poezia
 asta e Poezia urcată-n castan
 rotindu-se asemenea coroanei lui
 coroana lui rotindu-se asemenea Soare-
 lui
 din care-atîrnă franjuri de vegetație
 ca dintr-o față de masă bătrînească
 orice oricît aș spune

asta e Poezia ca o floare de gura leului
 căscată la poalele castanului
 gata a sfîșia priveliștea a o devora liniș-
 tit
 în timp ce razele primelor stele se-nfig
 cu sîrguință-n textura gazonului
 cum a unui covor uzat pus la uscat.

Pe fereastră privind

Pe fereastră privind calm ochii mari ai
 crivățului
 bătrîna slujnică maghiară a plecat
 fără să-nchidă ziua cum o ușă
 (a rămas o supărătoare interstiție între
 miercuri și joi)
 singurătatea e stînjinită cum o mobilă
 veche
 de propriul său luciu împrăpat.

O pușcă

Îngropată la temelia casei o pușcă
 aidoma unui mort protector
 țeava ei de os omenesc
 limba ei roșie de foc omenesc
 aidoma unei inimi
 glonte-le-i mort.

Peștii cîntă

Peștii cîntă
 peștii peste care trece

arcușul râului
peștii cîntă
peștii a căror
proverbială tăcere
se satură de sine.

Răgazul

Răgazul împunge aerul cum un deget
aburul moale aplaudă geamul deschis
la picioarele patului încălțările încrețite
de griji
micul bucheta de mimoze în vasul cu apă
ca o melodie trăgănată la casetofon
tu ești tu cel cu care se joacă visul.

Atelier

Vesele hîrțiile acestea răvășite
cu o poezie în doze homeopatice
în care evadezi ca-ntr-un local
noaptea tatuîndu-ți pielea pe dinăuntru
un trabuc la fel de resemnat cum dra-
gostea
un crepuscul în care-ți vîri distrat cre-
ioanele
ca-ntr-un sertar.

Umană

Oamenii care traversează strada intră
în magazine
își dau mîna zîmbesc se evită sunt oa-
meni vii
oamenii care vorbesc care scriu sunt
morți.

Magie

Cu o nespusă trudă
a izbutit să elimine

zgomotul și furia
din mare
prefăcînd-o într-o busolă.

O ploaie de vin

O ploaie de vin și țărîna-nsetată
de candoarea emoției
o ploaie de vin și pajiștea încă plină
de-o teamă trufașă
o ploaie de vin și la marginea miriștii
un om cu-o cravată din propriul său
sînge.

Prozodie

Nici o imagine nu e
îndeajuns de concretă
să stingă-năuntru ei
licăritorul vid
cum o candelă.

Doar în încăpere

Doar în încăpere doar în locuința ta
strîmtă
ceea ce nu cunoști: peretele fraged ca o
piele de copil
o pată de lumină înfulecă totul
un singur deget descîntă trupul întreg
apoi bate-n toba răgușită a spațiului
și nimeni nu intră nimeni nu iese
amînarea se sufocă pe sine
instantaneu devine uitare
pe tavan un nor de lapte
viața adie spre ușa de hîrtie.

Și cîte locuri

Și cîte locuri în Tîrg mărunte precise

*cum adrese îndelung exersate
poți trage-n ele ca-n ținte
ca-ntr-un film de duzină
le poți cheltui câștiga amîna
le poți pierde definitiv
doar plimbîndu-te îngîndurat către
seară.*

De unde vine Poezia?

*De unde vine Poezia
de bună seamă din cap
din cuvinte
dar uneori de-acolo
de unde nu sunt cuvinte
de unde nu e
nici măcar cap.*

Cine pe unde

*Cine pe unde
de unde trece
petrece
cu miedul Amarului Tîrg
cine pe unde
de cine se-ascunde
în miedul Amarului Tîrg
un venetic precum
subsemnatul înnechîndu-se-n
ceașca de mied
ca o gîză.*

Lied

*Minore zgomote
grimase ale mîinii
ale piciorului aluzii
și gesturi fără noimă
la capătul lui februar
trupească moină.*

Lumina

*Nu e totul pierdut. Lumina
desenează două femei pe balcon
un copil o umbrelă deschisă
un cîine cu urechile mari
și-apoi intră-n casă coboară
neauzită pe scări
iese pe ușă și-o vezi din nou
afară țipînd tăcută
asemenea unei rufe ude.*

Deasupra Amarului Tîrg

*Deasupra Amarului Tîrg
soarele se mișcă
de trei ori mai încet
decît în alte locuri
și din când în când
își scoate-n derâdere
coarne de melc.*

Provincială

*Nimeni nu se ma naște
nimeni nu mai moare aici
între blocuri o baltă
cu cocleală de lîntiță
un petec minuscul
din Geneza putredă
un idol cu-o mie de ochi
și fără nici o ureche
curios ne urmărește din satelit
și se-ntreabă cum ar fi
dacă ne-am mai putea naște
dacă-am mai putea muri.*

Semn de carte

*Nu au centru nici ploaia nici vîntul nici
cerul*

nu au margini nici ploaia nici vântul
nici cerul
amestecându-le cu tandrețe așa cum
face Domnul
cu toate cele ce ființează
cu tandrețea crudă-a înțelepciunii.

Viitorul

Precum un obiect
viitorul
aspru la pipăit
ori numai
privindu-te încruntat
în timp ce lumina
explodează-n jurul nostru
lumina asta îndatoritoare
care ne-ajută să-l uităm.

Poeme

Trandafiriu pământul

Trandafiriu pământul
cum lenjeria ta intimă
îți muți ușor degetele senzuale
de colo-colo
gîndul un ghem de sfoară
ce nu se mai desface
o mică vînătaie se evaporă
cum un ochi de apă stătută
îți ștergi plămîinii de praf
cum o mobilă
cu un smoc de pene
literatura ți se-agită-n creier
asemenea unui miriapod.

De-a lungul aleii

De-a lungul aleii o diră de scrum
scuturat din țigara de foi a soarelui
la un capăt al ei un pulover roșu
care-n cîteva clipe se-albăstrește
devine aproape negru
la celălalt capăt un izvor miop
care-așteaptă chiar azi dimineață
serviciile opticianului.

Etică

A te privi pe tine însuși e-o armă
a privi pe altul e-o dezarmare
a nu privi deloc e-o germinație.

O-mplinire

O-mplinire înmărmuritoare Femeia o
perfecțiune
pe care nimic n-o surprinde nepregătită
nici furtuna răscolind fața de masă
cum o pădure
soarele răscolindu-l
cum pletele ei cînepii
nici liniștea ce se lasă apoi
cum brațele moi ca jerseul
cum gleznele lungi cum genele dese
pînă-n podele
liniștea plină de firimiturile Adevărului
atît de perfidă.

Scriptică

Atîtea călimări prematur părăsite
cum bolovani cerneala bălțește

*sub toate pășunile lumii păscută
devine albă cum laptele.*

Iarta recoltele gleznelor

*Iată recoltele gleznelor uneltele precum
goluri
cărora li se acordă o deplină încredere
șoarecii care mișună nestingheriți
prin ungherele creierului
pulberile ce te-au învățat sînguincios pe
de rost
mirosul de pîine proaspătă al condole-
anțelor
hainele pe un manechin
în loc de ace prinse cu lacrimi
o fereastră oarbă care cîntă toată ziua
s-ar spune că e un crepuscul nesfîrșit
doar între degetele unei mîini.*

La marginea cîmpului

*La marginea cîmpului o halbă cu bere
un tractor
tractorul se face mic mic de tot
bîzîie ca o viespe intră-n halbă
cîmpul crește uriaș halucinant.*

Metropolă

*Timp dur de-asigurări de nori
cu fioroși colți lungi cum fiarele
de cecuri de frunze care mor
cum branhiile somonilor pe uscat
de cambii purtate pe vînturi subțiri cum
cenușa
trupurilor de copii carbonizate la Da-
chau
timp dur de portărei agenți de bursă
consilieri*

*între zări trandafirii cum șolduri de
fecioară
între suflete verzi cum gazonul în mai
între respirațiile celor pe care-i iubim
poleindu-le chipul cu aur funerar.*

Pe pielea ta

*Pe pielea ta albă sălbatică
întinsă o grotă
o grotă din cînd în cînd
întoarsă pe dos
ca o mîneacă
ori dată la curățitorie.*

Cronică

*O amintire ce se năruie-n
exactități
o nemurire care dăinuie
mai mult decît e nevoie
povestiri devorate
de propriile lor personaje
munți de lemn cioplit
o mare de schelete transparente.*

De vacanță

*Pe geologica piele a șalelor tale
poate fi tatuată oricare din dinastiile
vieții
izvorul e luat mereu prin surprindere
hărțuit
munți mai nesiguri în depărtare decît
mireasma lor albastră ce naufragiază-n
mări
glezna ta albă nălucind pe greața pie-
trei.
DeSemn de Dinu Huminiuc: "Androgin"*

Aforisme

Transcendentă neîmplinirii

Gheorghe GRIGURCU

M-am întrebat nu o dată dacă oportunismul unui scriitor e mai puțin grav în cazul în care acel scriitor e foarte cunoscut. La prima vedere, sîntem tentați a răspunde prin da. Însă puțină chibzuință ne arată că ne aflăm în situația ingrată de-a „corija” un gen de valori prin alt gen. Imoralitatea e în sine mai mult sau mai puțin gravă. Nu trebuie s-o confundăm cu răspunsul ei purtat pe aripile amoralității gloriei.

*

O operă înlăntuită în exterior prin determinările ei tehnice, care pot fi studiate, și liberă pe dinăuntru, oferindu-se contemplației.

*

Atît de abstract odinioară, timpul devine, odată ce înaintăm în vîrstă, tot mai mult viață. Se umple cu sîngele și carnea, cu respirația noastră tot mai precipitată. Dobîndeste concretetea dramatică a ființei perisabile.

*

Suferințele, frustrările, golurile reprezintă cărămizile cele mai temeinice ale destinului. Neîmplinirea e în sine o formă de transcendență.

*

„Naivul, fiind firesc, este înfrățit cu realul. Realul fără raport moral îl numim vulgar” (Goethe).

*

„Cel ce nu se crede prea mare valorează mai mult decît crede” (Goethe).

*

Degradarea asumată ca o eliberare, prin suspendarea factorilor pozitivi, care obligă: ideal, răspundere, onorabilitate etc.

*

Exiști în virtutea dreptului de-a exista, lege fundamentală a Existenței. Oricît îți pui probleme de conștiință, în ultimă instanță răspunde de tine Existența însăși.

*

În lupta cu un adversar imprecis, poți fi înfrînt, însă niciodată cu adevărat biruitor.

*

Dintre pocăințe, cea mai greu de acceptat e, probabil, pocăința omului politic.

*

Am putea vorbi despre prestigiul sacral al oricărui tip de necunoscut. Orice explicație e o de-sacralizare.

*

Poezia care, zdrobită de loviturile discreditului, indiferentei, uitării, își împărstie semințele aidoma unui fruct călcat în picioare, redevine viață.

*

Desincronizările hazlii ale istoriei: citesc într-o gazetă că un înalt demnitar maoist, întrebat care e părerea sa asupra Revoluției franceze din 1789, a declarat că i se pare timpuriu să se pronunțe...

„Trebuie să recunoaștem că în sinea lor nici Cezar și nici Napoleon nu erau stupizi. Îndrăznesc chiar să afirm: nici măcar Mussolini nu era un stupid. Se prea poate că nici Hitler nu era, cu toate că era posedat de Necuratul (...). În tiran se adună întreaga stupiditate a partizanilor lui” (Leonardo Sciascia).

*

Legăturile subterane dintre calitățile și defectele noastre. Dacă indiscreția poate fi tangentă la vitalitatea sinceră, generoasă, excesul de discreție sugerează ipocrizia.

*

Cultura apare și ca o nevoie de diluare a unor esențe, de reducere a tăriei lor arzătoare, prin înscrieri, combinații, comentarii, citate, rezumate etc.

*

Poziția delicată, „pe muchie”, a oricărei originalități, atrasă de artificiu, dar ratificată numai prin organicitate. Viața care nu e, într-o măsură oarecare, o „imitație”, nu e autentică.

Banalitatea pe care te îmbarci

Gheorghe GRIGURCU

Banalitatea pe care te îmbarci ca pe un vas solid, pentru a încerca să ajungi - unde în altă parte? - pe țărmul absolutului.

*

Poezia: o întâlnire între ceea ce ești și ceea ce nădăduiești a fi.

*

A visa presupune a-ți transpune ființa în stare de proiect. Fapt din care decurge îmbinarea de ingenuitate și de risc profund a oricărui vis.

*

Orice vis e subversiv. Din care pricină tendința de-a ascunde visurile ca și visele. De-a le trece într-un soi de clandestinitate psihică. Suavul complot etern al visătorilor, care umple văzduhurile.

*

Amiel vorbea despre orgoliul prin care nu te poți accepta pe tine însuși și care i se părea le plus raffine. Nu cumva aici se deschide calea umilinței, cu sensul de circulație pus de-a-ndoaselea... din orgoliu?

*

Spiritele cele mai raționale, mai circumspecte, trebuie din când în când să vorbească oracular spre a fi luate în serios.

*

Am văzut incredibila fotografie a unui măgar la care s-a „umblat” genetic, prevăzut cu trăsături umane. Suprarealism în stare de natură...

*

„Încrederea și neîncrederea sînt deopotrivă un dezastru pentru oameni” (Hesiod).

Cea mai convingătoare înfățișare a admirației: invidia.

*

Plăcerea de-a decupa cuvinte și imagini, de-a suprapune astfel, fizic, limita și esențialul.

*

A citi înseamnă, într-un fel, a te uita pe tine, deci a te salva.

*

Își închipuie că poate desăvîrși ceea ce n-a putut săvîrși.

*

Norocul e umilitor ca orice hazard.

*

Asemenea unui băiat de bani gata, un poet de versuri gata.

*

„Proștii cred că pentru a cuceri Capitoliul trebuie să ataci mai întîi gîștele” (Heine).

*

O prostie impozantă prin cărturărie poate ajunge departe în prețuirea societății. Însă adîncurile sale urît mirositoare răsuflă din când în când, aidoma feres-truicilor de beci ale unei case părăginite.

*

Neîndoindu-se niciodată de sine, prostul dispune de un soi de rezistență obiectivă în fața încercărilor vieții, asemenea acelei rigidități musculare teribile pe care o prezintă indivizii hipnotizați.

*

Deșeurile care umplu viața în chip îmbelșugat, o îndestulează.

*

„Biruința este a celui ce poate să reziste în suferință un sfert de oră mai mult decît adversarul” (proverb japonez).

*

Citind opera romancierului X, am sentimentul jenant al imaginii cuiva care se uită, prin crăpăturile gardului, în curtea vecinului. Nu e nici măcar spion, doar un bîrfitor de cartier.

*

Se pare că megalomania e mai accentuată la atei, printr-un impuls al autodivinizării.

*

Orice pitoresc implică o impuritate.

*

„Fără Dumnezeu n-am intra într-o intimitate veritabilă cu realul. În afara Lui, n-am putea aborda decît suprafețe și împotriviri” (Monseniorul Vladimir Ghika).

*

Fățărnicia optimistă, constructivă a sofismului.

*

Dulceața unei amînări, care maschează, precum un ingredient, gustul renunțării (în unele cazuri, disperat, inuman de dureros).

*

Orice viață e o încercare eșuată de a copia infinitul.

*

„Toate chemările păsărilor te fac să crezi că ele știu și-ți împărtășesc taina, că prezic ceva” (Ernst Junger).

*

A muri înseamnă a te despărți nu doar de cel ce-ai fost, ci și de cel ce n-ai putut fi. Acest ultim aspect al morții e cel mai tulburător.

*

Sinceritățile provoacă sincerități. Dar numai la spiritele de bună credință. La celelalte nasc reacția jocului torturant cu cel presupus mai slab. Căci, în sens comun, asta înseamnă a fi sincer: a fi mai slab.

*

Începi a te teme de primejdiile care încă plutesc în văzduh, care încă zăbovesc în invizibil. Sînt cele mai reale.

*

Fuge de repetiție, întrucît aceasta exprimă, simultan, două poziții contrastante: identificarea și trădarea de sine.

*

„Lumea începe să vadă tot mai limpede că și întâmplările pot fi obiecte spirituale, adică obiecte de cunoaștere pură. Cu alte cuvinte, că și întâmplările sînt eterne” (Mircea Eliade).

Ironie pură ca roua

Gheorghe GRIGURCU

Prin exercițiul răbdător ironia frazelor tale poate deveni pură ca roua.

X

„Estetica este cuadratura cercului, prin urmare o operație destul de melancolică” (OrtegayGasset).

L-a vizitat azi noapte Dumnezeuul selecției.

X

Dimineața era așa de transfigurat, încât părea că i s-a dat șansa de-a se naște a doua oară.

X

Se teme cu adevărat doar de sine însuși.

X

„Păstrează rușinea pentru cel ce o înțelege”

(proverb persan).

X

Ani întregi a trudit pentru a obține un text echivalent cu a cincea esență. A distrus mii de pagini pentru a păstra doar o singură Metaforă pură, orbitoare, ne varietur: „Soarele e asemenea soarelui”.

X

Spumoasa dantelărie a acestor gesturi zadarnice.

X

Cît de bine i se potrivește poetului contemporan N. I. vorba lui Heine: „Toate femeile îl iubesc, toate, cu excepția muzelor”!

X

Admirația e o sinucidere latentă.

X

În unele cazuri, a fi perdant în proporție de nouăzeci și nouă la sută e mai grav decît a fi perdant sută la sută.

X

De cînd s-a stabilit la București, nu-mi mai trimite felicitările, altădată ne-lipsite, de Anul Nou. Dacă s-ar fi stabilit la Paris, probabil că, în chipul cel mai sincer, mi-ar fi uitat și numele.

X

Devenirea întru singurătate e lașă, clamează Ipolit. Dar ipocrizia sa zîmbitoare, pururi îndatoritoare, nu e și ea o singurătate?

X

Atît amintirea cît și uitarea sunt forme ale experienței, neputînd inaugura, ci doar încheia o existență. Iată de ce ambele au un caracter teribil.

X

Pragmatismul oricărei lașități, metafizica oricărui curaj.

X

„Nimic nu este mai fantastic decît precizia”, nota Alain Robbe-Grillet. Întrucît, s-ar putea adăuga, precizia reprezintă proxima metaforă a realului.

X

Azi sunt atît de obosit încît mă dor norii, copacii, acoperișurile. O durere modestă, molcomă, aproape liniștitoare, cum căderea picăturilor dintr-o streășină, în martie.

X

Uitarea ca surogataloriginarului.

Să fie dorința o dragoste sălbatică, în stare primitivă? Și reîntoarcerea dragostei la dorință o nostalgie a vârstei primordiale?

X

Poezia: o oglindă în fața căreia îți încerci masca.

„Falsa modestie este cea mai decentă dintre toate minciunile” (Chamfort). S-ar cuveni precizarea că minciunile cele mai decente pot fi și cele mai pri-mejdioase.

X

Iertarea e concurată nu atât de ură, de dorința vindictei (forme paradoxale ale iertării, după cum iertarea e și ea un fel de răzbunare epurată), ci de variile impulsuri care o pot împinge la simulacru. Or, o iertare simulată e un fapt odios. Pentru că ratează capacitatea harului și totodată recunoașterea eșecului. O dublă falsitate.

X

A descrie viitorul indiferent în ce manieră, e un mod de-a delira.

X

Tine seama: critica literară doare ca o vivisecție.

X

Imitația: aspectul absurd al oricărui act creator.

X

„Cu penele altuia te poți împodobi, dar nu poți zbura. Acest lucru nu-l prea știu oamenii, dar îl știu păsările” (Blaga).

X

Bucurii furate celui de lângă tine, aidoma unor obiecte, unor sume de bani.

Care e cel mai eficace mijloc de a combate durerile? Să le înlocuim cu dureri și mai mari.

X

Involuntara notă de cinism a oricărei complexități în fața simplității.

X

Fiecare sentiment omenesc are un mod de folosință, precum diversele produse industriale. Din păcate, ne dăm seama de acest fapt abia la amiaza vieții, deoarece, la început, nimeni nu ne-a înfățișat instrucțiunile cu pricina, care ne-ar fi scutit de numeroase neazuri.

X

Cu cât o minciună e mai exagerată, cu atât e mai credibilă. Pentru că exagerarea fascinează ca orice cruzime.

Diletantismul bucuriei

Gheorghe GRIGURCU

Nu e de închipuit un profet care să nu aibă măcar un dram de satisfacție pentru împlinirea proorociilor sale, inclusiv a celor rele.

*

Aceste tăceri care mint aidoma vorbelor.

*

A muri tânăr, adică a muri odată cu un univers tânăr și el, nepătat, doldora de promisiuni. Cinstirea pe care anticii o aduceau celor dispăruți în zorii vieții reprezintă de fapt cinstirea universului în faza sa virginală, pe care acești morți și-o asumă.

*

Revoltă: eposul deceptiei.

*

„Nu stiu ce e mai rău, să nu te scuzi deloc sau să te scuzi timp de cinci minute” (Montherlant).

*

Vom îmbătrâni atîta timp cît ne funcționează memoria. Geriatrii s-ar cuveni să provoace amnezia pacienților lor.

*

Se consideră îndeobste că experiența îmbogățește ființa. În realitate, o subțiază, îi reduce sălbăticia inițială, o deformează în favoarea unui mediu în principiu ostil. Experiența: o evoluție provocată, derizorie.

*

Nimeni nu-ți poate garanta nimic. Marele tău noroc e posibilul.

*

Îndoiala te obosește, certitudinea obosește ea însăși.

*

Aflu că nu doar Nabokov, ci și Teilhard de Chardin îl desconsidera pe Dostoievski (ultimul socotind Idiotul aproape de necitit!).

*

„Persoanele slabe nu pot fi sincere” (La Rochefoucauld). Cutez a socoti că dimpotrivă. Tocmai „persoanele slabe” sînt înclinate spre sinceritate, spre confesiune, deoarece acestea sînt pentru ele arme de apărare.

*

Orice expresie conține o tendință. Gratuitatea tragică a ființei care nu mai are ce exprima.

*

E neînchipuit de greu să săvîrsești un lucru perfect inutil.

*

Păcatul minor poate fi profilactic în raport cu păcatul major, descărcînd Răul din noi, așa cum micile cutremure pot preveni cutremurele mari, degajînd în rate acceptabile energia subterestră ce le produce.

*

Diletantismul bucuriei, pedanteria suferinței.

*

Aforismele: sarade ale stărilor tale de spirit, pe care te străduiești să le rezolvi. Uneori izbutesti, alteori nu.

*

„Răbdarea este arta de-a spera” (Vauvenargues).

*

Teama de reacția celui lalt pătrunsă-n scrisul tău: îndrăznești mai puțin în pitoresc decît în expresie abstractă. Bufoneria e cea mai riscantă manifestare, fiindcă se bazează pe complicitatea elementară (gregară) a celui lalt.

*

Destinul: acea latură criptată a ființei care se cunoaște pe sine, care știe ce are de făcut, ceea ce conștiința noastră nu reușește niciodată în chip satisfăcător.

*

Poezia românească are nevoie, în răstimpuri, de cîte un Păcală national: Anton Pann, I.L. Caragiale, G. Topîrceanu, Păstorel Teodoreanu, Marin Sorescu, Mircea Dinescu. După toate probabilitățile, lista rămîne deschisă.

*

Politetea spovedaniei: te jenezi să mărturisești nu atît lucrurile ce te stînjenesc, cît cele care i-ar putea stînji pe alții.

*

Tăcut în afară, locvace înăuntrul său.

*

„Eu, totul; ceilalți nimic. Iată despotismul, aristocrația și partizanii lor. Eu, e un altul; un altul, sînt eu. Iată regimul popular și partizanii lui. Acum, decideți” (Chamfort).

*

Un strop de ironie împodobind emoția cum un inel sau un cerceș.

Citat:

Construiești un zid spre-a te apăra dar se scurg atatea zile-asemeni nopților și-atatea nopți asemeni zilelor încat tu ești nevoit să aperi zidul.

Autor: Gheorghe Grigurcu

Elaborat: Gaja Viorica

Biblioteca Publică „M. Sadoveanu”

Str. Alexandru cel bun, 25

Tel.: 2 23 15; 2 30 69

Email: m.sadoveanu@mail.ru

